

Голас Радзімы

№ 34 (1916)
22 жніўня 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

НАША МЭТА —
ПОУНАЕ
СПЫНЕННЕ
ВЫПРАБАВАННЯУ
ЯДЗЕРНАЙ ЗБРОІ

[«Адказы М. С. Гар-
бачова на пытанні ка-
рэспандэнта ТАСС»]

стар. 2

У БЕЛАРУСІ
АДПАЧЫВАЛІ
ДЗЕЦІ ЗЕМЛЯКОУ
З ШАСЦІ КРАІН

[«Вышшая цель»]

стар. 4

ГЕНАДЗЬ ЦІТОВІЧ:
БЕЗ ПЕСНІ НЯМА
РАДАСЦІ

[«З маладой душой і
імкненнямі»]

стар. 6—7

Мінуў год як уздоўж Ленінскага праспекта беларускай сталіцы з'явілася падземная магістраль — першая чарга Мінскага метро. Самы хуткі від гарадскога транспарту стаў надзвычай папулярным у мінчан і гасцей сталіцы. 210 тысяч чалавек карыстаюцца яго паслугамі штодзённа. Літаральна праз некалькі тыдняў у салон аднаго з блакітных экспрэсаў увойдзе 100-мільённы пасажыр...
НА ЗДЫМКУ: машыністы электрапаязду беларускага метрапалітэна. [Матэрыял пра Мінскае метро «Вялікае бачыцца на адлегласці» змешчаны на 3-й стар.].

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

Адказы М. С. Гарбачова на пытанні карэспандэнта ТАСС

Пытанне. Як бы Вы ацанілі рэакцыю ў свеце на новую савецкую ініцыятыву — увядзенне мараторыя на ядзерныя выбухі?

Адказ. Калі гаварыць аб настройках шырокай грамадскай, то, думаецца, ёсць усе падставы сказаць, што новая ініцыятыва Савецкага Саюза, які ў аднабаковым парадку спыніў любыя ядзерныя выбухі і заклікаў Злучаныя Штаты далучыцца да гэтай акцыі, з адабраннем успрынята ў свеце. У многіх краінах, уключаючы ЗША, вядомыя дзяржаўныя, палітычныя і грамадскія дзеянні выказваюцца ў падтрымку ідэі мараторыя на выпрабаванні ядзернай зброі, за тое, каб і іншыя ядзерныя дзяржавы ўзялі прыклад з СССР. У нашай прапанове размова ідзе аб канкрэтнай, адчувальнай меры. Людзі бачаць у ёй надзею на замаруджванне, а затым і спыненне гонкі ядзерных узбраенняў.

Ведаю, што наша ініцыятыва не ўсім спадабалася. Тыя на Захадзе, хто звязвае сваю палітыку з далейшым раскручваннем гонкі ўзбраенняў, хто атрымлівае ад гэтага немалыя барышы, не хочаць спынення ядзерных выпрабаванняў. Выступаюць супраць мараторыя таму, што не жадаюць, каб спыніліся канвееры ядзерных узбраенняў. Яны чапляюцца за нязбытныя ілюзіі набыць тым ці іншым шляхам ваенную перавагу. У той жа час распаўсюджваюць бязгледзцію аб палітыцы Савецкага Саюза, у тым ліку і ў сувязі з аб'яўленым намі мараторыем на ядзерныя выбухі.

З нашага боку гэта быў сумленны і адкрыты крок. Мы пайшлі на мараторый, будучы глыбока перакананымі, што трэба прымаць практычныя меры з мэтай спыніць нарошчванне ядзернай зброі, яе далейшае ўдасканаленне. Мы ні ў якой меры не імкнуліся паставіць амерыканскае кіраўніцтва ў цяжкае становішча. Прэзідэнт ЗША было загадзя паведамлена аб нашай акцыі пісьмом, у якім мы прапанавалі амерыканскаму боку зрабіць аналагічным чынам. Хацелася б, каб амерыканскае кіраўніцтва станоўча адказала на гэты наш зварот. Публічныя выказванні афіцыйных асоб у Вашынгтоне па пытанні аб мараторый ствараюць уражанне, што там, на жаль, у асноўным заняты цяпер пошукі, як бы больш спрытна ўхіліцца ад такога адказу. Не памылюся, калі скажу, што ў свеце чакаюць іншых адносін.

Пытанне. Прэзідэнт Рэйган гэтымі днямі сказаў, што ЗША не могуць пайсці на мараторый на ядзерныя выпрабаванні, паколькі ім трэба завяршыць свае ядзерныя праграмы. Пры гэтым ён сцвярджаў, што Савецкі Саюз завяршыў інтэнсіўную серыю ядзерных выбухаў і можа дазволіць сабе перадышкі. Ці так гэта?

Адказ. Савецкае кіраўніцтва, перш чым прыняць рашэнне аб аднабаковым спыненні ядзерных выбухаў, старанна і ўсебакова разгледзе ла гэта пытанне. Пайсці на такі крок нам было зусім няпроста. Для таго каб увесці аднабаковы мараторый, давалося перапыніць праграму

выпрабаванняў, не завяршыўшы яе.

Пры гэтым на працягу бягучага года да аб'яднення мараторыя ў СССР было праведзена практычна столькі ядзерных выбухаў, як і ў ЗША. Калі ж гаварыць аб усіх ядзерных выпрабаваннях, якія праведзены да цяпершняга часу, то ў ЗША іх было значна больш, чым у СССР. У Белым доме аб гэтым ведаюць.

Але, прымаючы рашэнне аб аднабаковым мараторый, Савецкі Саюз кіраваўся не арыфметыкай, а прынцыповымі палітычнымі меркаваннямі, імкненнем садзейнічаць спыненню гонкі ядзерных узбраенняў, захаваць да гэтага ЗША, а таксама іншыя краіны, якія маюць ядзерную зброю. Наша мэта — поўнае і ўсеагульнае спыненне выпрабаванняў ядзернай зброі, а не нейкая перадышка паміж выбухамі.

Выказваецца думка, быццам увядзенне мараторыя на ядзерныя выбухі не адпавядае інтарэсам ЗША. Але ж мараторый — гэта важны крок на шляху да спынення далейшага ўдасканалення смяротнай ядзернай зброі. Да таго ж, чым далей не будзе выпрабаванняў, тым хутчэй пойдзе праца «старэння» накопленай зброі. І нарэшце, мараторый стварае найбольш спрыяльныя ўмовы для дасягнення пагаднення аб спыненні ядзерных выпрабаванняў, для руху да ліквідацыі ядзернай зброі наогул.

Узнікае пытанне: што ж тут не адпавядае інтарэсам ЗША, амерыканскага народа? Такі шлях не падыходзіць толькі для тых, хто робіць стаўку на сілавы націск, хто выношава планы стварэння ўсё новых і новых відаў ядзернай зброі на Зямлі, хто задаўся мэтай разгортвання гонкі ўзбраенняў у космасе. Але прычым жа тут сапраўдныя інтарэсы ўмацавання міру і міжнароднай бяспекі, аб імкненні да чаго не раз заяўляў Вашынгтон?

Сваё нежаданне спыняць ядзерныя выпрабаванні спрабуюць растлумачыць «адставаннем» ЗША ў галіне ядзерных узбраенняў. Гэта толькі адгаворка. У свой час там гаварылі аб «адставанні» па бамбардзіроўшчыках, пазней — па ракетах. Аднак кожны раз гэта быў яўны падман, што потым у Вашынгтоне самі ж і прызнавалі. Інакш кажучы, размовы аб «адставанні» пачынаюць тады, калі імкнуцца дабіцца ваеннай перавагі, калі няма сапраўднага жадання вырашаць пытанні абмежавання ўзбраенняў. А гэта ж іменна тыя пытанні, рашэнні па якіх павінны прымацца палітычным кіраўніцтвам і не на аснове ствараемых міфаў аб «савецкай пагрозе», а зыходзячы з рэальнай абстаноўкі, сапраўдных інтарэсаў бяспекі сваёй краіны, інтарэсаў міжнароднай бяспекі.

Пытанне. Як Вам уяўляецца праблема кантролю ў кантэксце прапановы аб спыненні ядзерных выбухаў?

Адказ. Існуючыя ў нас, у ЗША, у іншых краінах навукова-тэхнічныя магчымасці даюць неабходную ступень упэўненасці, што ядзерны выбух, нават невялікай магутнасці, будзе выяўлены, аб ім стане вядома. Тыя, хто

гавораць адваротнае, ведаюць, што гэта не так.

Аднабаковыя крокі па спыненні ядзерных выбухаў не могуць, вядома, да канца вырашыць праблему поўнага і ўсеагульнага спынення выпрабаванняў ядзернай зброі. Для таго, каб гэта праблема была раз і назаўсёды вырашана, неабходна міжнароднае пагадненне. Акрамя адпаведных абавязацельстваў, яно змяшчала б і належную сістэму мер кантролю — як нацыянальных, так і міжнародных. Карацей, мы за кантроль над спыненнем ядзерных выбухаў, але мы супраць таго, каб спыненне выпрабаванняў падмянялася іх працягам у прысутнасці назіральнікаў.

Напомяну, што праблема поўнага і ўсеагульнага спынення выпрабаванняў ядзернай зброі зусім не новая. Некалькі гадоў назад яна падрабязна разглядалася ў ходзе трохбаковых перагавораў паміж СССР, ЗША і Англіяй. Самым дэталёвым чынам там абмяркоўваліся і пытанні кантролю. У многім бакі былі блізкія да ўзаемаразумення. Але ЗША перапынілі гэтыя перагаворы і перапынілі таму, што абмежаванні, якія распрацоўваліся, перашкаджалі планам Пентагона.

Мы не раз прапанавалі Злучаным Штатам аднавіць перагаворы. І сёння заклікаем іх да гэтага — да поўнага спынення выпрабаванняў ядзернай зброі. Правядзенне такіх перагавораў, дасягненне на іх вынікаў было б многа лягчэйшым ва ўмовах, калі СССР і ЗША не праводзілі б ядзерных выпрабаванняў. Аднак Злучаныя Штаты не хочаць вяртацца за стол перагавораў. А гэта значыць, што іменна ЗША не хочаць ні спынення ядзерных выпрабаванняў, ні надзейнай сістэмы кантролю. Іншага вываду зрабіць нельга.

Часам гавораць, што пытанне аб спыненні выпрабаванняў ядзернай зброі трэба разглядаць на Канферэнцыі па раззбраенню ў Жэневе. Што ж, мы гатовы абмяркоўваць яго і там. Але ў Жэневе ЗША, іншыя заходнія краіны ўжо доўгі час сабагуюць вядзенне такіх перагавораў. Таму пытанне не ў тым, дзе разглядаць спыненне выпрабаванняў ядзернай зброі. Важна разглядаць гэту праблему па-сур'ёзнаму і без адкладанняў, у тым ліку маючы на ўвазе будучую савецка-амерыканскую сустрэчу.

Пытанне. Ці можна ўсё ж, на Вашу думку, разлічваць на станоўчае вырашэнне пытання аб ядзерных выпрабаваннях?

Адказ. Думаю, што можна. Хоць цяперашнія адносіны ЗША да нашай прапановы не настройваюць на аптымізм, усё ж надзеі траціць не хацелася б. І вось чаму. Вельмі вялікая адказнасць, якая ляжыць на Савецкім Саюзе і Злучаных Штатах, каб ухільца ад вырашэння буйных пытанняў бяспекі.

Тое, што мы прапануем, — гэта рэальная магчымасць спыніць далейшае нарошчванне ядзерных арсеналаў, па-сапраўднаму ўзяцца за вырашэнне задачы іх скарачэння, а ў канчатковым выніку і ліквідацыі.

падзеі • людзі • факты

БЕЛАРУСЬ І ААН

АДКАЗ Х. ПЕРЭСУ ДЭ КУЭЛЬЯРУ

Пастаяннае прадстаўніцтва БССР пры ААН накіравала генеральнаму сакратару ААН Х. Перэсу дэ Куэльяру адказ Беларускай ССР на просьбу да краін-членаў ААН выказаць сваю думку аб дзейнасці ААН у галіне раззбраення. У ім гаворыцца:

Разглядаючы пытанне аб ролі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у галіне раззбраення, Беларуская ССР выходзіць з таго, што ўзнікшая міжнародная абстаноўка настойліва патрабуе аб'яднання намаганняў усіх дзяржаў — вялікіх і малых — для вырашэння задач, якія стаяць перад чалавецтвам у галіне прадукцыйнага ядзернай вайны, абмежавання гонкі ўзбраенняў і раззбраення. Беларуская ССР лічыць, што Арганізацыя Аб'яднаных Нацый з'яўляецца форумам, які адпавядае названым задачам. ААН павінна і можа адыграць значную ролю ў барацьбе за прадукцыйнае ядзернай вайны і раззбраенне. Для гэтага ёсць усе аб'ектыўныя перадумовы, уключаючы разгалінаваны механізм, заснаваны на рашэннях першай спецыяльнай сесіі Генеральнай Асамблеі ААН, прысвоенай раззбраенню, і цэлую сістэму мэт і метадаў іх дасягнення, замацаваную ў рэзалюцыях Генеральнай Асамблеі.

Калі многія з гэтых мэт застаюцца нерэалізаванымі і прагрэс на шляху іх дасягнення не можа разглядацца як здавальняючы, то справа тут не ў недахопах самой ААН і існуючага механізма ў галіне раззбраення. Прычына — перашкоды, якія ставяць на шляху прагрэсу вядомыя сілы і, у першую чаргу, ЗША і іх бліжэйшыя саюзнікі, блакіруючы намаганні іншых дзяржаў. Вось чаму Беларускай ССР неаднаразова падкрэслівала, што для руху наперад неабходна палітычная воля з боку ўсіх краін.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ КАМУНІСТАў АУСТРЫІ

Па запрашэнню ЦК Кампартыі Беларусі ў рэспубліцы знаходзілася дэлегацыя зямельнай арганізацыі КПА Ніжняй Аўстрыі, якую ўзначальваў член ЦК КПА, сакратар зямельнага камітэта партыі Карл Баўэр.

Госці з Аўстрыі былі прыняты ў ЦК Кампартыі Беларусі сакратаром ЦК КПБ А. Кузьміным.

Аўстрыйскія камуністы зрабілі экскурсію па Мінску, наведалі Дом-музей І з'езда РСДРП, агледзелі экспазіцыю Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Дэлегацыя зямельнай арганізацыі КПА Ніжняй Аўстрыі пабывала таксама ў Гомельскай вобласці. Цёпла сустрэлі аўстрыйскіх камуністаў у вытворчым аб'яднанні «Гомсельмаш», дзе госці цікавіліся формамі і метадамі работы парткома, азнаёміліся з вытворчасцю, умовамі працы і адпачынку рабочых і служачых прадпрыемства.

У праграме знаходжання дэлегацыі ў горадзе Жлобіне была сустрэча з партыйнымі работнікамі, наведанне Беларускага металургічнага завода, у будаўніцтве якога ўдзельнічалі аўстрыйскія спецыялісты.

ПОМНІКІ ПРЫРОДЫ

МАЛАДОСЦЬ ПАРКУ

Помнікам прыроды рэспубліканскага значэння аб'яўлены пейзажны парк у вёсцы Свяцкі Гродзенскага раёна, пасаджаны два стагоддзі назад прыгоннымі сялянамі. На дваццаці гектарах растуць дзесяткі відаў дрэў і кустоў. Беларуская флора дапоўнена экзатычнымі раслінамі з іншых кантынентаў. Прыжыліся, напрыклад, пірамідальная туя, кіпарысападобны ядловец, серабрыстая елка.

Парк, абноўлены па спецыяльнаму праекту, стаў неад'емнай часткай зялёнай зоны размешчанага па суседству рэспубліканскага санаторыя. Адпачываючыя, мясцовыя аматары прыроды клапатліва аберагаюць гэты цудоўны куток.

РАСПРАЦОЎКІ ВУЧОНЫХ

«БУДУЕ» ЛАЗЕР

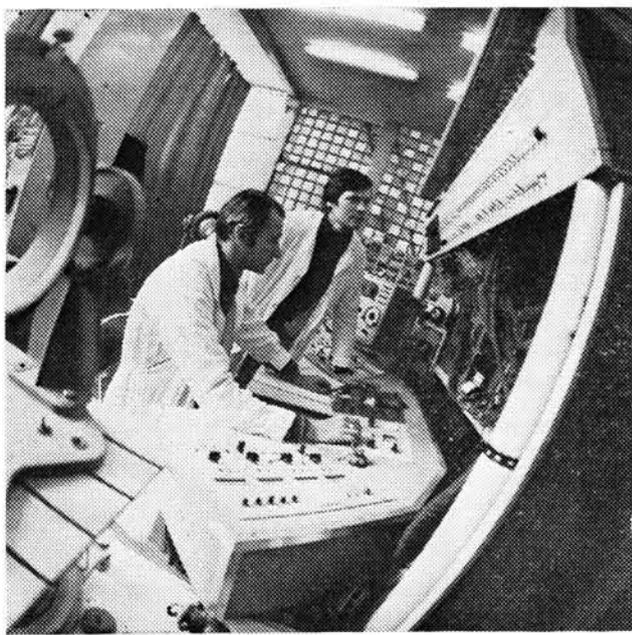
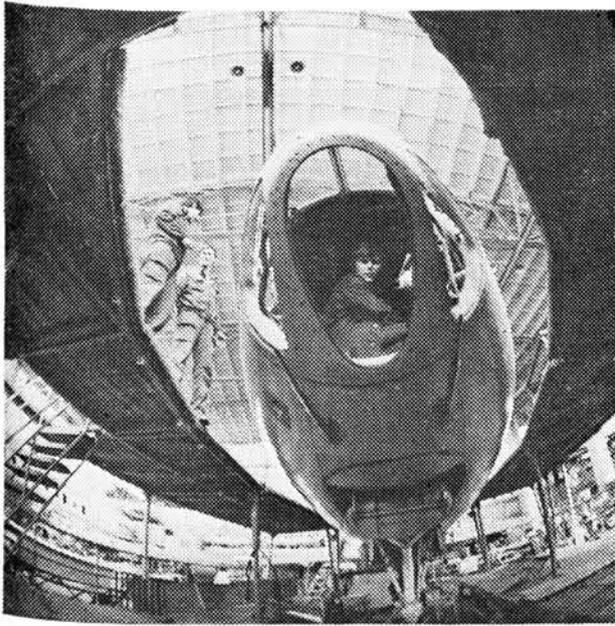
Прывычны парадак размяшчэння дэталей у вузлах камп'ютэраў і многіх электронных прыбораў быў зменены па прапанове вучоных Мінскага радыётэхнічнага інстытута. Зрабіць гэта ім памагла лазерная інфармацыйна-вымяральная сістэма метралагічнага забеспячэння вібрацыйных выпрабаванняў, распрацаваная ў вышэйшай навучальнай установе. Дзякуючы новаму сродку кантролю даследчыкам удалося своечасова змяніць і мацаванне асобных элементаў схем, і выявіць непажаданыя дэфармацыі, выкліканыя цеплавым расшырэннем матэрыялаў...

Навінка ўжо рыхтуецца да серыйнай вытворчасці.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Добры ўраджай вырас сёлета ў калгасе «Камунар», што на Гомельшчыне. З кожнага гектара ў гаспадарцы атрымліваюць у сярэднім больш за 30 цэнтнераў жыта і ячменю. Паллявыя работы вядуцца па прагрэсіўнай індустрыяльнай тэхналогіі. Адначасова са жнівом прасуецца і ўбіраецца салома, а вызваленыя палі рыхтуюцца пад азімыя культуры.

Першая транспартная авіялінія ў нашай рэспубліцы была адкрыта ў 1932 годзе. Па авіятрасе Мінск—Глуск—Парычы—Мазыр тады курсіравалі тры невялікія самалёты ПО-2, якія вазілі пераважна пошту. У 1936 годзе пачаліся рэгулярныя паштова-пасажырскія рэйсы самалётаў паміж Мінскам і Масквой.

Цяпер сталіца Беларусі звязана паветранымі лініямі з усімі абласнымі цэнтрамі рэспублікі, многімі раёнамі. З Мінска пралеглі авіятрасы ў буйныя гарады Савецкага Саюза, на курорты Крыма і Каўказа, у некаторыя еўрапейскія сталіцы. Здымкі, якія мы сёння публікуем, зроблены на Мінскім авіярамонтным заводзе грамадзянскай авіяцыі. Гэта адно з вядучых прадпрыемстваў галіны ў нашай краіне. Высокі тэхнічны ўзровень аснашчэння завода, укараненне ў вытворчасць сучасных навукова-тэхнічных дасягненняў дазваляюць калектыву дамагацца добрых вынікаў пры рамонтце самалётаў розных тыпаў. Пра якасць работ сведчыць і той факт, што паслугамі мінскіх авіярамонтнікаў карыстаюцца больш за дваццаць авіякампаній свету.

НА ЗДЫМКАХ: «ТУ-134» на стапелі зборкі Мінскага авіярамонтнага завода; інжынеры лабараторыі пільна-навігацыйнага комплексу А. ЗУСЬКОЎ і В. СЛЕГІН.

Фота Г. УСЛАВА.

МІНСКАЕ МЕТРО: ГОД ПАСЛЯ ПУСКУ

ВЯЛІКАЕ БАЧЫЦЦА НА АДЛЕГЛАСЦІ

«3 мая 1977 года, калі была збудавана першая палія на будучай станцыі «Парк Чэлюскінцаў», пачаўся летаніс будаўніцтва Мінскага метра... 24 сакавіка 1984 года на трасе Мінскага метра адбыўся першы пробны рэйс... 30 чэрвеня 1984 года пачаўся рэгулярны рух блакітных экспрэсаў...»

Гэта радкі з матэрыялаў, якія друкаваліся на старонках «Голасу Радзімы». Пастаянныя чытачы нашай газеты ўжо ведаюць, што год назад у Мінску адбыўся пуск метро. Занамерна будзе і іх цікаваць да гісторыі яго будаўніцтва, асабліва тым, што вартасць некаторых з гэтых асабліва спецыялістаў толькі сёння. Зразумелым будзе і чытацкі інтарэс, як адчуваюць сябе зараз падземныя палаты пасля году іх эксплуатацыі.

I. НАРАДЖЭННЕ

Гэта было ў 1972 годзе. Распрацоўвалася комплексная схема развіцця ўсіх відаў гарадскога транспарту ў Мінску на 20 год наперад. Спецыялісты інстытута «Мінскпраект» правялі тэхнічна-эканамічнае даследаванне ў гэтым кірунку з улікам усіх відаў пасажырскага транспарту і выказалі цвёрдае меркаванне: «Мінску патрэбна метро». З гэтага і пачалася гісторыя беларускага метрапалітэна.

Але сапраўдныя складанасці былі наперадзе. Патрабаваўся канкрэтны праект з усімі тэхнічнымі і эканамічнымі абгрунтаваннямі. І нават больш. Трэба было даць адказ на стратэгічнае ў сацыяльным кірунку пытанне: роля першых участкаў метро павінна зводзіцца ў асноўным да абслугоўвання паездак насельніцтва да месца працы або скарачаць час у задавальненні сацыяльна-бытавых патрэб. Якія зберажоныя хвіліны, гадзіны больш вартыя ўвагі: калі чалавек спяшаецца на завод або ў магазін? Над гэтым і дзесяткам іншых падобных пытанняў працавала некалькі праектных і навукова-даследчых інстытутаў рэспублікі і краіны. Праз тры гады праект быў распрацаваны і зацверджаны.

З першых крокаў Мінскаму метрапалітэну вялікую ўвагу ўдзяліў Урад рэспублікі. Было вырашана тэрмінова стварыць для метрабудаўніцтва прамысловую базу. У Беларусь прыехалі добраахвотнікі з Масквы, Ленінграда, Тбілісі, Харкава — гарадоў, дзе ўжо дзейнічала метро. Поўнаасцю ж кадравыя пытанне вырашылася дзякуючы стварэнню новага прафесійна-тэхнічнага вучылішча ў Мінску, адкрыццю спецыяльнасці «Масты і тунелі» ў Беларускай політэхнічнай інстытуце.

Яшчэ праз два гады, у маі 1977, пачалося будаўніцтва метрапалітэна.

II. У ЛАБІРЫНТАХ МЕТРО

У канчатковым варыянце праекта першую лінію будучага метра-

палітэна намецці ўздоўж Ленінскага праспекта — галоўнай аўтамагістралі горада. Першыя метрабудаўцы з вялікім натхненнем узяліся за работу. Наперадзе было шмат цяжкасцей і адначасова — адкрыццяў і знаходак. З цяжкасцяў трэба адзначыць: па-першае, адсутнасць у мінчан тэхнічнага вопыту ўзвядзення вялізных падземных збудаванняў, па-другое, ужо незалежна ад вопыту вельмі недружалюбны прыём падрыхтавалі будаўнікам зямныя глыбіні...

Нетры аказалі вялікае супраціўленне чалавеку. На шляху метрабудаўцаў паўсталі супескі, суглінкі, велічэзныя валуны, якія нельга было абысці, а каб даставіць на паверхню, патрабаваўся прыкладсці вялікія намаганні.

Зазірнулі людзі ў падручнікі па геалогіі. І там знайшлі адказ, чаму такая непадатлівая мінская зямля. Аказалася, па тэрыторыі Беларусі праходзіла паўднёвая мяжа дзейнасці ледніка. Тут шмат тысяч год назад паўночнага госця сустрала пацяпленне, і ўсё тое, што ён нёс з сабою, маўкліва ляжала да сённяшніх дзён пад нашымі нагамі. Утварылася града, якую географы назвалі Беларускай. Да 300 метраў углыбіню цягнуцца сляды ледніка — марэны. Вялікая будоўля зрабіла на працяглы тэрмін метрабудаўцаў, археолагаў і геологаў калегамі. Збіраецца каштоўны матэрыял. На будаўніцтве аднаго з участкаў быў знойдзены 10-кілаграмовы бівень маманта. Адрэзак прыроды рэспубліканскага Дзяржаўнага музея стаў папярняцця цікавейшымі экспанатамі.

Знаходкамі і адкрыццямі суправаджаецца і сама тэхналогія ўзвядзення метрапалітэна. Дастаткова сказаць, што ўпершыню ў айчынным метрабудаўніцтве быў выкарыстаны метад «сцяна ў грунце». Узвядзенне першай лініі вялося адкрытым спосабам, што дазволіла напалавіну скараціць тэрмін пуску і на 70 працэнтаў зменшыць каштарысную вартасць. Шмат работы давялося выканаць і аддзельнікам, якія працавалі на заключным этапе. Яны ўвасобілі і ажыўлілі багатыя і складаныя задумкі мастакоў-дызайнераў. І вось, нарэшце, урачыста заззяла белае святло ўнутры станцый — на мармуровых сценах падземных палацаў, якія расчынілі дзверы перад мінчанамі і гасцямі беларускай сталіцы...

III. КОНТУРЫ БУДУЧЫНІ

«Я грамадзянка Сіры. Мне вельмі падабаецца гэта метро. Пабудаваныя такія цудоўныя палаты, савецкія людзі яшчэ раз паказалі капіталістычнаму свету, што яны хочуць міру на зямлі, у небе і пад зямлёй. Суоз Фрух».

Гэты і тысячы іншых падобных запісаў з'явіліся ў шматтомнай кнізе водгукі пасажыраў у першыя ж дні работы метрапалітэна. Выдатная адзнака, выстаўленая будаўнікам першай лініі.

Год, які мінуў пасля пуску мет-

рапалітэна, бліскуча яе падцвердзіў. 78 мільёнаў пасажыраў было перавезена за гэты час. Ні на адны суткі не спыняўся рух блакітных экспрэсаў. Выключна дакладна выконваўся графік руху нават ва ўмовах сёлетняй небывала халоднай для Беларусі зімы, сярэдняй тэмпература якой была на 13 градусаў ніжэй звычайнай. Хапіла хваляванняў праекціроўшчыкам і будаўнікам. І можна зразумець тую радасць і гордасць, калі яны раскажваюць сёння пра трываласць сваіх канструкцый і надзейнасць падземных камунікацый.

Беларускае метро дзейнічае і будзе. Так-так. На чарзе ўзвядзенне другой лініі, даўжынёй 13,3 кіламетра, якая злучыць густанаселены праспект Пушкіна і прамысловыя раёны трактарнага і аўтамабільнага заводаў, скрываваўшыся з першай лініяй у цэнтры беларускай сталіцы. Праца пачалася, праз сем год намачаецца здаць у эксплуатацыю палавіну новай лініі. Ужо завяршаецца будаўніцтва першага ўчастка. Ён праходзіць пад самай старажытнай часткай горада, адкуль вырас сённяшні Мінск. Археологі з нецярпліваасцю чакалі ад будаўнікоў цікавых знаходак. І чаканні іх спраўдзіліся.

Пры ўзвядзенні станцыі «Няміга» была выяўлена сістэма ўмацаванняў. Нават археолагі з такім фартыфікацыйным збудаваннем сутыкнуліся ўпершыню. Шырыня вала дасягала трыццаці метраў, вышыня — васемнаццаці. Спалучаліся два прыёмы будаўніцтва. Знадворная частка ўмацавання складалася з падоўжна-папярочных накатаў бярвення. Да іх прылягалі клеці, зробленыя з дуба і запоўненыя пяском і суглінкам. З мэтай прыдачы валу моцы яго рабілі крутым. І што цікава, зберагліся не толькі дрэвы, але і кара на іх, кропелькі смалы. А знаходцы ж нямала — 800 гадоў. Так пры дапамозе і непасрэдным удзеле метрабудаўцаў прачытана яшчэ некалькі неведомых старонак гісторыі Мінска.

Генеральны план развіцця падземных магістраляў сталіцы Беларусі не абмяжоўваецца другой лініяй. Ён прадугледжана і трэцяя — самая доўгая. Толькі вось дакладны маршрут яе на карце горада пакуль што не вызначаны. Горад расце: будуюцца жыллі, развіваецца сацыяльная база, ствараюцца новыя прамысловыя зоны. І праекціроўшчыкі метро вымушаны падпарадкоўвацца задумам архітэктараў.

...Год назад на галоўнай плошчы Мінска, якая носіць імя У. І. Леніна, з'явілася яшчэ адно прыгожае збудаванне — адміністрацыйны будынак метрапалітэна. У ім размясціліся шматлікія службы ўпраўлення падземнымі палацамі. Вянчае яго флюгер — фігура белавежска-зубра. Стаіць ён, падставіўшы шырокія грудзі ветру, як сімвал моцы і сілы нашай зямлі...

Міхась СТЭЛЬМАК.

ВЕЧАРЫ ТУТ ЦІХІЯ...

З гэтым чалавекам мы сустрэліся ля абпаленых руін у паўночна-заходняй частцы Брэсцкай крэпасці. Ветэран з выбеленай часам галавой і баявымі ўзнагародамі на грудзях усё хадзіў каля пацямнелых, зрэзаных глыбокімі рубцамі руін былой казармы.

— Ідашаў Султанбей Алімсултанавіч, — прадставіўся ён, адказаўшы на прывітанне. Аказалася, у Брэст ён прыехаў з далёкага дагестанскага горада Хасаюрта, што па-руску азначае «дружба». Прыехаў, каб на свяшчэннай зямлі крэпасці-героя адзначыць юбілей Вялікай Перамогі.

— А самі дзе ваявалі?

У адказ ён, ледзь прыжмурчыўшыся, нечакана паказаў на чырвоныя, быццам бы да гэтага часу не астыўшыя ад болю сцены разбуранай казармы:

— Пачынаў вось тут. У сорак першым...

Так давялося дваццаць аб франтавым лёсе кумыка Султанбея Ідашава, аднаго з удзельнікаў абароны Брэсцкай крэпасці.

Разам з Султанбеем Алімсултанавічам мы моўчкі ішлі ўздоўж журботных гранітных пліт, дзе пахаваны астанкі герояў, што змагаліся на берэзе сівога Буга. Рускія, украінскія, беларускія, казахскія, мардоўскія прозвішчы. І сярод іх — сціскаючыя сэрца, ланкічныя надпісы: неведомы, неведомы, неведомы... Воіны больш чым трыццаці нацыянальнасцей насмерць стаялі сярод аплаўленых руін, ужо тады, у сорак першым, паклаўшы першыя цагліны ў фундамент будучай Перамогі. Нават загінуўшы, яны не прайгралі свой бой. Занадта дарагой аказалася цана, заплачаная ворагам за кожную пядзю савецкай зямлі, за кожны камень бессмяротнай цытадэлі.

...Пасля горкага адступлення дзесьці ў раёне Гомеля радавы Ідашаў з групай чырвонаармеўцаў уліўся ў адну з нашых рэгулярных часцей. І зноў цяжкія, жорсткія баі пад старажытным Смаленскам. Там, у адной са схватак з ворагам, які рваўся да сталіцы, Султанбея зноў параніла.

Шпіталь, потым — фронт. Адступленні і атакі, удзел у буйных аперацыях і баях мясцовага значэння... Доўгімі, вельмі доўгімі былі вёрсты вайны. Біўся Ідашаў ля сцен Сталінграда, біў акупантаў на Курскай дузе. У канцы сорак чацвёртага ён быў ужо лейтэнантам, камандаваў узводам разведкі. Тады і атрымаў Султанбей самае цяжкае са сваіх раненняў — у галаву.

Дэмабілізацыя давялося датэрмінова, інвалідам. Родныя плакалі, разглядаючы медалі на вылінялай гімнасцёрцы, але Ідашаў спісваць сябе ў запас не збіраўся. Хацеў працаваць, быць патрэбным людзям, Радзіме.

Чатыры разы быў паранены, чатыры разы заглядала яму ў вочы смерць. Нават праз дзесяцігоддзі адчуваў Султанбей Алімсултанавіч халоднае яе дыханне, калі ў 1973 годзе ўпершыню прыехаў у Брэст і ўбачыў уласнае прозвішча ў спісах без вестак прапаўшых абаронцаў крэпасці.

...Развіталіся мы з Ідашавым ля былых Цярэспальскіх варот цытадэлі, куды ўпершыя мінулы вайны прайшоўся, бадай, самы ярсны ўдар ворага. Ужо вечарэла. Унізе, ля ног, каціў цёмныя воды Буг, які ўціхамірыўся пасля вясновай паводкі. Барвовы дыск сонца ныраў за кроны дрэў на супрацьлеглым берэзе.

— Прыгожыя тут вечары, — раптам задумліва сказаў Султанбей Алімсултанавіч. Ён памаўчаў, а потым дадаў: — і галоўнае ціхія...

А. СУВОРАЎ.

ВОСПИТАНЫ В ЛЮБВИ К РОДИНЕ ОТЦОВ

ВЫСШАЯ
ЦЕЛЬ

В пионерском лагере «Звездный» под Радошковичами отдыхали дети и внуки наших соотечественников из Австрии, Англии, Бельгии, Голландии, Финляндии и Швеции. За месяц произошло много замечательных событий, оставивших в сердцах наших гостей глубокий след.

**

Оказалось, что не так-то легко расстаться с пионерским лагерем, с новыми друзьями, со всеми теми, кто кормил, лечил, учил, развлекал, — одним словом, делал все, чтобы детям было уютно и удобно. Обрывалось что-то дорогое, ставшее необходимым, чего теперь в жизни будет очень не хватать.

— Когда нам предложили ехать сюда, — рассказывала Вера Старостина, сопровождавшая детей из Финляндии, — я очень обрадовалась. Много хорошего слышала о Минске, о живописной природе этого края. Меня дома предупредили, что едем в лес, и мы соответственно экипировались. А когда приехали сюда, нас поместили по два человека в номерах со всеми удобствами. Этот лагерь-отель нас приятно удивил. У нас осталось прекрасное впечатление не только о природе, но и обо всей здешней жизни, о коллективе лагеря.

Всего месяц прожили ребята из-за рубежа в этом чудесном уголке Белоруссии, а помниться он будет, видно, очень долго. Ведь они попали совсем в иной мир. Слишком все было необычным: трогательная забота о каждом, гостеприимство, атмос-

— Да, поверил. Он очень внимательно меня слушал. В Швеции мало знают о Советском Союзе, особенно дети. Все, что я рассказал, было для моего друга удивительным, но он знает, что я говорю правду.

Что больше всего запомнилось каждому из наших гостей, что особенно взволновало, растрогало? Наверно, многое осознается не сразу, пусть пройдет время. Свои мысли они выскажут в школьных сочинениях, в разговорах с родителями и товарищами, поделаются ими в письмах к нам. Но вот первые впечатления.

— Самым важным для меня было то, что я носила пионерский галстук, — ответила Наташа Бейли. — Когда я в Англии приду в школу, я буду рассказывать о своем отдыхе, о советских пионерах, о том, как мне было хорошо здесь. В тот день я попрошу учительницу, чтобы она разрешила мне прийти в класс в галстуке.

Наташа Бейли очень чисто и грамотно говорит по-русски. В последний день перед отъездом в отряде среди иностранных ребят проводилась веселая викторина. Компетентное жюри определяло, кто из них лучше всех владеет русским языком. Мальчики и девочки декламировали стихи, рассказывали сказки, отгадывали загадки, пели песни. Первый приз на этом конкурсе получила Наташа Бейли.

— Мы тоже будем писать сочинение о летнем отдыхе, когда пойдем в школу, — сказала Катя Никифорова из Финляндии. — Я напишу о

педагог Василий Сухомлинский говорил, что все дети везде и всюду — поэты, художники, мечтатели, фантазеры. Вот и для Аннелии каждая сказка — это волшебное открытие, выход для ее детской фантазии, отражение пока небольшого, но уже собственного жизненного опыта, ее мечты о счастье, как она его понимает.

— Я не люблю грустных сказок и пишу только веселые, добрые, — рассказывала Аннелия. — Когда вернусь домой в Швецию, у меня появятся новые сказки. Это будет нетрудно, ведь сама жизнь в пионерском лагере похожа на сказку. Мне здесь было очень хорошо. У меня никогда не было столько друзей, сколько появилось в «Звездном». Так трудно с ними расставаться.

Петри Мянтюля и Эдди Лангстон с восторгом говорили о прекрасных возможностях для занятий спортом. В лагере есть большой бассейн с чистой подогретой водой, футбольная, волейбольная, баскетбольная площадки.

Интересными были для детей и экскурсии в Минск и его окрестности. Каждый вспоминал из них что-то для себя самое важное, и рассказывали ребята о разном.

Для Жени Медера — это поездка в Вязынку, на родину великого белорусского поэта Янки Купалы. Мальчик старался не пропустить ни одного слова из рассказа экскурсовода, попросил перевести ему стихотворение «А кто там идзе?». Женья сказал, что жизнь Янки Купалы похожа на жизнь известного австрийского поэта П. Розегера. Как и Янка Купала, он родился в бедной семье, ему трудно было учиться, в своих произведениях он писал о народе.

— Многие из нас только здесь узнали, что в Белоруссии была война, — говорит Ваня Акино. — В военном музее мы видели фотографии. На одной — убитый маленький мальчик. Это очень страшно. В Минске много памятников. Хорошо, когда не забывают о погибших.

Ежегодно мы ездим с нашими гостями в Хатынь. Это скорбное и священное для каждого белоруса место знают сегодня во всем мире. И чувства оно вызывает у разных людей очень похожие: ужас перед злодеяниями фашистов, сострадание к умершим, страх перед возможностью повторения трагедии.

И все-таки каждый раз видишь, что кого-то чужая боль ранила особенно сильно. Потрачены все, но кто-то больше всех. На этот раз никак не может успокоиться Самир Янива. Он отстал от ребят, чтобы хоть несколько минут побыть одному. Он пристально вглядывается в лицо каменного человека с мальчи-

ком на руках. Самир не забудет, не сможет забыть их никогда. Он будет рассказывать и рассказывать. А пока здесь в Хатыни: «... я сорвал несколько полевых цветков и положил к памятнику. Мне очень жалько убитых. Особенно маленьких детей».

У детей и внуков наших соотечественников интерес к Советской стране особый. Это не праздное любопытство иностранных туристов, осматривающих достопримечательности новых для них мест. С раннего детства слышали мальчики и девочки от матерей и отцов, бабушек и дедушек: «А у нас дома...» Дом — это то место, где человек родился и вырос, где остались его корни, куда постоянно рвется сердце, где бы он ни жил. И тоска, и любовь обязательно передаются детям, становятся понятными им. И они тоже чувствуют свою причастность к этой стране.

Много лет тому назад группу детей из Англии сопровождала наша землячка, красивая черноглазая Нила Бавуа. Никогда не прерывалась ее связь с Родиной. Она много раз бывала здесь, о своей жизни часто рассказывает в письмах. Очень приятно было встретиться в этом году с ее внучкой Наташей, которая отдыхала у нас в «Звездном».

В трогательной любви к Родине отца воспитана Вера Копили. Впервые она приехала в Советский Союз, когда ей было 7 лет. С тех пор бывает почти каждый год.

— Здесь я живая, — говорит Вера. — Мне здесь хорошо, а в Бельгии очень трудно. Трудно найти с друзьями общий язык, потому что они очень мало знают о вас и судят о многом неправильно. Я бы хотела здесь учиться или хотя бы иметь возможность приезжать сюда всегда.

Чаще бывать в Советской стране, встречаться с родными, друзьями хотели бы многие ребята. А для этого,

они хорошо понимают, нужен мир.

Дети из-за рубежа отдыхали у нас как раз в то время, когда прогрессивная молодежь во всем мире готовилась к XII Всемирному фестивалю в Москве. Готовились к нему и наши гости. В лагере на выставке, посвященной молодежному форуму, были мягкие игрушки, сувениры из дерева, сделанные Катей Никифоровой, Юлей Сотченко и другими детьми, рисунки Аннелии Кадеевой. Наташа Бейли и Наташа Бавуа сами придумали и исполнили танец «Катюша».

Накануне фестиваля в лагере проводилась торжественная линейка, посвященная этому событию. Очень старательно, допоздна готовились к ней и пионеры интернационального отряда. На линейку они вышли с антивоенными плакатами, лозунгами, которые написали и нарисовали сами. «Цвет кожи у людей на земле разный, — читали мы на плакате австрийцев. — но кровь у всех красная. Поэтому мы хотим мира и дружбы для всех людей на земле. Это самая высшая цель».

— В наших странах, — сказала Надя Снихур из Англии, — мы будем продолжать борьбу за мир и дружбу молодежи, за жизнь и счастье на земле. Не должны повториться ужасы прошедшей войны. Мы за мирное небо над нашей планетой, за улыбки и смех наших детей.

Уезжая домой, гости обещали рассказывать родным и друзьям обо всем, что здесь узнали и увидели.

Диана ЧЕРКАСОВА.

НА СНИМКАХ: наши гости из-за рубежа в одном из минских парков; любознательный Ваня АКИНО; они из Бельгии; Ислон БАЙМУРАДОВ встретил в «Звездном» старых друзей.

Фото С. КРИЦКОГО.

фера доброжелательности, искренности, дружбы.

— Можно мне будет приехать сюда еще? — обливаясь слезами, спрашивал перед отъездом у начальника лагеря Женья Медера.

— Ну конечно! — спешили успокоить мальчика взрослые.

— Можно, можно, — солидно, как человек бывалый, отвечал ему Ваня Лопес. — Мне же вот повезло. Я и в прошлом году здесь был. А Ислон Баймурадов третий раз приезжал.

В прошлом году Ваня был в восторге от своих каникул. Радовался, что увидел Минск, удивлялся, что город был в войну разрушен, а потом его быстро восстановили. Мальчик охотно давал интервью, а, уезжая, обещал обо всем увиденном рассказать в школе.

— Многие мне не поверят, — говорил он. — Но Густав мне поверит.

Встретившись с Ваней снова, я спросила, поверил ли ему Густав.

концерте, который мы видели в филармонии. Я восхищена белорусскими артистами, их яркими национальными костюмами, народными танцами.

А Аннелия Кадеева обязательно напишет новую сказку. — Жила-была девочка... Так начинаются все мои сказки, — улыбается милая застенчивая Аннелия, любимица всего лагеря.

— Ты, видимо, себя представляешь на месте этой девочки?

— Да. И приключения, которые с ней происходят, как будто случаются со мной.

Когда Аннелия была совсем маленькая, она любила рисовать. В четыре года папа научил ее читать. С тех пор любимой книжкой стала сказка шведской писательницы Астрид Линдгрэн про Карлсона, который живет на крыше и которого знают и любят ребята во всем мире. Тогда же девочка начала писать сказки сама.

Замечательный советский

40 ЛЕТ НАЗАД БЫЛА РАЗГРОМЛЕНА МИЛИТАРИСТСКАЯ ЯПОНИЯ

ЗАКОНОМЕРНЫЙ КОНЕЦ

С ОРОК ЛЕТ НАЗАД, 2 сентября 1945 года, был подписан акт о безоговорочной капитуляции Японии. Это был финал второй мировой войны, длившейся шесть лет. Ее жертвами пали 50 миллионов человек, в том числе более 13 миллионов человек в странах Азии. В ее огне погибли огромные материальные и духовные богатства. Неизмерима пучина человеческих невзгод, страданий, причиненных войной. Главными виновниками ее были фашистская Германия и ее союзница милитаристская Япония.

Вступление СССР в войну против Японии было продиктовано прежде всего выполнением союзнических обязательств, взятых на Крымской конференции руководителей СССР, США и Великобритании. Фашистская Германия капитулировала. Ее союзница Япония продолжала вести войну против стран — партнеров СССР по антигитлеровской коалиции, оккупировала Маньчжурию, Северо-Восточный Китай, Корею, Южный Сахалин и другие территории в Азии. Требование союзных держав о безоговорочной капитуляции японских вооруженных сил было отклонено Японией. Она оставалась единственной великой державой, которая все еще стремилась продолжать войну.

Вступление в войну против Японии отвечало и интересам Советского государства в плане обеспечения безопасности его дальневосточных границ. Агрессивная политика японских империалистов выливалась в неоднократные разбойничьи нападения на Советскую страну с первых дней ее существования. С момента нападения фашистской Германии на СССР японское правительство, уверенное в ее победе, активно готовилось к открытию военных действий. Квантунская армия, расположенная в Китае, у границ СССР и МНР, за лето 1941 года удвоила свои силы. На 1 января 1942 года она насчитывала более одного миллиона солдат и офицеров. Даже в самые трудные дни сражения на Тихом океане с американцами японское командование две трети своих танков, половину артиллерии и лучшие дивизии держало в Квантунской армии. При этом в армии находился и специальный бактериологический отряд («Маньчжурский отряд № 731»), который готовился к применению бактериологического оружия против СССР и МНР. Одновременно японские власти нарушали советское судоходство. Японская военщина ждала лишь удачного момента. Тогдашний заместитель военного министра Японии генерал-лей-

тенант Кедзи Томинага впоследствии заявил: «Мы предполагали, что СССР выведет свои войска с Дальнего Востока на Западный фронт и Япония сумеет без больших потерь захватить советский Дальний Восток».

Так складывалась для СССР реальная опасность ведения войны на два фронта. Это положение вынуждало советское командование держать на Дальнем Востоке до 40 дивизий, которые были крайне необходимы для борьбы с немецко-фашистскими захватчиками. И если Япония не начала военных действий против Советской страны, то это произошло только благодаря наличию крупных советских сил на дальневосточной границе и победам Красной Армии над немецко-фашистскими агрессорами под Москвой и Сталинградом, а затем и на всем советско-германском фронте. Это спутало планы не только Берлина, но и Токио.

Наконец, вступление СССР в войну против Японии отвечало интересам трудящихся Восточной и Юго-Восточной Азии, многие годы находившихся под ярмом японской оккупации. В буржуазной литературе, особенно в американской, теперь вопреки фактам утверждается, будто не было нужды союзникам просить Советский Союз о вступлении в войну на Дальнем Востоке. Япония, мол, была к тому времени уже поставлена на колени вооруженными силами США.

Объективный анализ военных действий и соотношения сил на Тихоокеанском театре показывает, что весной 1945 года, да и позже западные союзники были не в состоянии своими силами быстро принудить Японию к капитуляции. Эта борьба потребовала бы еще много времени и многих тысяч жизней их солдат. Отвергнув требование о капитуляции и намереваясь продолжать войну, японские милитаристы опирались прежде всего на свою сильную сухопутную армию и мощную военную промышленность. В составе вооруженных сил Японии к лету 1945 года имелось свыше 7 миллионов человек, более 10 тысяч самолетов и около 500 боевых кораблей. В Китае, включая Квантунскую армию, находилась почти половина японских сухопутных войск, а в самой Японии — около одной трети. Маньчжурия и Корея являлись второй после метрополии экономической базой.

Правительства США и Англии отлично понимали, что исход войны на Тихом океане зависел от разгрома сухопутных сил Японии. Они справедливо полагали, что, если Советский Союз не выступит против Японии, то им для вторжения на Японские острова потребуется армия примерно в 7 миллионов человек. При этом, по расчетам американского командования, они должны были понести потери в миллион человек, а война продолжилась бы еще не менее полутора лет.

Не выдерживают никакой критики и утверждения буржуазных политиков и идеологов о том, что, будто атомная бомбардировка американцами японских городов Хиросимы и Нагасаки стала главной, если не единственной причиной капитуляции Японии. В этом легко убедиться, восстановив исторические факты в их строгой последовательности.

В первые летние месяцы американская авиация, приблизив свои базы к Японским островам, совершила массированные бомбовые удары по 98 важнейшим японским городам, что вызвало большие жертвы среди мирного населения.

Капитуляции не последовало...

6 августа над Хиросимой была сброшена атомная бомба.

Капитуляции не последовало...

9 августа была сброшена вторая атомная бомба над Нагасаки.

Капитуляции не последовало...

9 августа в войну с Японией вступил Советский Союз.

За пять дней боевых действий советские и монгольские войска сломали сопротивление Квантунской армии на важнейших направлениях, отбили все контратаки японских милитаристов. В частности, войска Забайкальского фронта продвинулись в глубь Маньчжурии на 250—400 километров и вышли на рубежи, удобные для ударов по ее основным военно-промышленным центрам — городам Цицикар, Чанчунь, Мукден, Жэхэ. 1-й Дальневосточный фронт, прорвав мощные пограничные укрепления, вышел к Муданьцзяну, угрожая прорывом в центральные районы Маньчжурии к Харбину и Гирину. Крупными были успехи и 2-го Дальневосточного фронта, который продвинулся на 200 километров к городу Цзямусы. Японское командование теряло связь с войсками, упра-

вление ими было существенно нарушено.

Вот только тогда японское правительство 14 августа по докладу главнокомандующего генерала Ямады вынуждено было заявить о принятии императором решения о капитуляции, но и после этого сопротивление Квантунской армии еще продолжалось.

Советская Армия вместе с войсками Монгольской народно-революционной армии (в общем более 1,5 миллиона человек) за двадцать четыре дня сокрушила всю систему японских укреплений и разгромила более чем миллионную Квантунскую армию. Японцы потеряли около семисот тысяч солдат и офицеров. Из них около 84 тысяч убитыми и 594 тысячи пленными, свыше 400 тысяч военнослужащих местных формирований были обезоружены и распущены по домам. Таких потерь Япония не знала ни в одной из операций против Америки и Китая.

Заметим, оккупация американцами Японии началась через две недели после подписания ею условий капитуляции. Это была мирная высадка американских войск на собственно японские острова без выстрелов и без жертв.

Каково же значение и уроки победы над милитаристской Японией?

Главное ее значение в том, что она поставила точку на второй мировой войне, ликвидировала опасный очаг агрессии на Дальнем Востоке. Война завершилась победой государств антифашистской коалиции. Однако только вступление СССР в войну против Японии и разгром ее Квантунской сухопутной армии ускорили капитуляцию Японии в целом, приблизили окончание второй мировой войны. Это спасло от гибели сотни тысяч американских и английских солдат, избавило миллионы японцев от неисчислимых жертв и страданий, предотвратило дальнейшее истребление и ограбление японскими оккупантами народов Восточной и Юго-Восточной Азии.

Советскому Союзу были возвращены Южный Сахалин и Курильские острова — исконно русские земли, отторгнутые Японией во второй половине XIX и начале XX веков. При этом учитывалось, что японская военщина использовала эти территории для анти-советских военных провокаций в 1941—1945 годах. США и Великобритания признали за-

конность возвращения Южного Сахалина и всех Курильских островов СССР. И это было официально зафиксировано в решении Крымской конференции руководителей трех союзных держав — СССР, США и Великобритании по вопросам Дальнего Востока.

Следует заявить, что кое-кто на Западе и в Японии ныне вообще ставит под сомнение решение Крымской (Ялтинской) конференции. Историю невозможно повернуть вспять. Здравое понимание этого существует и в Японии. «Попытки силой вернуть мир к положению, существовавшему до Ялтинской конференции, означали бы третью мировую войну», — справедливо предупреждает японская газета «Иомиури». «Во многом благодаря итогам Ялты, — констатирует другая японская газета «Асахи», — мир прожил 40 лет без крупных войн и конфликтов».

Разгром японского милитаризма привел к коренному изменению положения в Восточной и Юго-Восточной Азии. Уже 17 августа была провозглашена независимость Индонезии, а 2 сентября Демократическая Республика Вьетнам. Одна за другой добивались свободы и независимости и другие страны.

Поражение японских милитаристов имело большое значение и для народа самой Японии. Он избавился от военно-фашистской диктатуры, которая во имя самосохранения затягивала войну, приносившую день ото дня все больше жертв и разрушений. Перед Японией открылись перспективы развития по пути демократических перемен, возможности строить свои отношения с соседними странами на принципах мирного сосуществования. В первые послевоенные годы эти возможности были частично реализованы.

Однако по прошествии нескольких лет при поддержке США Япония взяла курс на воссоздание своего военного потенциала. В Вашингтоне не скрывают намерений превратить Японию в свой «непотопляемый авианосец». Надо сказать, что это опасная игра. Ведь японский милитаризм уже не раз обнаруживал свое экспансионистское, колонизаторское нутро, не раз развязывал войны. Попытки повторить историю — причем на более опасной основе, в эпоху ядерного оружия — не могут не вызывать настороженности у многих азиатских государств. Ничего доброго не сулят они и самой Японии.

Семен ИВАНОВ,
генерал армии, Герой Советского Союза.

(АПН).

На просторах Родины

НОВАЯ СИБИРСКАЯ МАГИСТРАЛЬ: РЕЛЬСЫ ИДУТ К ЯКУТСКУ

Якутский ритуальный столб — сергэ, символизировавший гостеприимство, установлен на первом километре новой железной дороги, строительство которой началось в Восточной Сибири. Эта трасса соединит Байкало-Амурскую магистраль (БАМ) с Якутском — столицей самой обширной автономной республики СССР, известной своей пушниной, золотом и алмазами. Стоит добавить, что Якутия богата углем, природным газом, железной рудой и многими другими сырьевыми ресурсами.

Однако освоение этого перспективного региона сдерживается отсутствием надежных круглогодичных транспортных связей. Почти 80 процентов всех грузов и доставляется сюда по реке Лене, на которой навигация в районе Якутска длится немногим более четырех месяцев. Срочные грузы приходится завозить самолетами и автомобилями, что обходится весьма дорого: ведь объемы перевозок растут с каждым годом.

Кроме того, сезонность доставки грузов растягивает сроки их получения потребителями, заставляет строить гигантские склады в пунктах перевалок. Подсчеты показывают, что из-за этого в Якутии ежегодно «омертвляются» всевозможные товары на огромную сумму — около двух миллиардов рублей. Сократить расходы и обеспечить устойчивую транспортную связь может, по мнению специалистов, только железная дорога.

Восемь лет назад от станции Тынды на БАМе была протянута 220-километровая железнодорожная линия до якутского поселка Беркаит. Именно она позволила начать освоение богатейшего угольного месторождения Южной Якутии — Нерюнгри, где сейчас действует мощный разрез и крупнейшая в СССР обогатительная фабрика. Теперь железная дорога будет продолжена еще на 830 километров на север, в глубь Якутии.

Уже первый 380-километровый участок трассы до Томмота пройдет вблизи Чульмаканского и Денисовского месторождений угля, которые вместе

с Нерюнгри смогут давать более 23 миллионов тонн угля в год, пересечет богатейший железорудный бассейн, где для промышленного освоения уже подготовлены три первых месторождения. Близкое соседство огромных запасов угля и железной руды создает в Южной Якутии надежную сырьевую базу для развития черной металлургии на Востоке СССР. Очень перспективно Селигдарское месторождение апатитов — оно отличается высокой плотностью запасов, которые к тому же доступны для разработки открытым способом. По мнению специалистов, здесь можно будет построить крупный горно-обогатительный комбинат по производству минеральных удобрений.

Сооружение 830-километровой дороги Беркаит—Томмот—Якутск, по оценке специалистов, обойдется примерно в два миллиарда рублей — сумма, сопоставимая со стоимостью грузов, которые ежегодно «омертвляются» в Якутии из-за сезонности их доставки. Предварительные расчеты

показывают, что затраты на строительство окупятся уже через три-четыре года после начала постоянной эксплуатации дороги.

Предполагается, что строительство трассы продлится десять лет. Такой продолжительный срок объясняется прежде всего тем, что новая магистраль сооружается в условиях, которые сложнее, чем были на БАМе, — сплошная вечная мерзлота, более суровый климат. Стоит, видимо, напомнить, что именно в Якутии находится полюс холода Северного полушария.

По мере завершения работ на БАМе в Якутию перебазированы бригады, имеющие богатейший опыт строительства в северных условиях. По их расчетам, последнее, «золотое» звено новой магистрали будет уложено в Якутске не позднее 1994 года. А ученые уже обсуждают проект продолжения рельсового пути еще дальше на северо-восток до Магадана, крупного порта на побережье Охотского моря.

Виктор ЖУРАВЛЕВ.

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі адбылася сустрэча з самадзейнымі артыстамі з ПНР — пераможцамі фестывалю савецкай песні ў Зялёнай Гуры, якія выступілі на XII Сусветным фестывалі моладзі і студэнтаў у Маскве.

Польскія артысты выступілі таксама з канцэртамі ў Палацы культуры і спорту чыгуначнікаў у Мінску, сустрэліся з шахцэрамі Салігорска.

НА ЗДЫМКУ: польскія артысты на сустрэчы ў Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. Фота А. АРЦЕМ'ЕВА.

ПЯСНЯР РУСКАЙ ПРЫРОДЫ

ДА 125-годдзя 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
ІСАКА ЛЕВІТАНА

Гавораць, што геній адрозніваецца ад таленту тым, што выпрацоўвае свой сімвал, і той захоўвае аўтара ад забыцця. Імя Ісака Левітана (1860 — 1900) стала сімвалам асаблівай прыгажосці рускай прыроды. Антон Чэхаў першы ўжыў выраз «левітанаўскі пейзаж». Сёння без карцін Левітана — сціпых, простых, бяспіраўных — нельга ўявіць ні рускі жывапіс, ні рускую культуру.

Левітана называлі мастаком журботнага пейзажу, а яго сум параўноўвалі з сумам чэхаўскага апавяданняў. Ён працяжыў кароткае для жывапісца і цяжкае для чалавек жыццё. Крыўды і несправядлівасць праследвалі яго. Часамі ён не меў свайго кутка, часта галадаў, пакутліва саромеўся свайго панашанага адзення...

Светлым момантам у яго біяграфіі стала знаёмства з сямямі Чэхава. Чэхаў і Левітан разумелі аднаго, разам ім было лёгка і добра. Крытыкі мелі ўсе падставы сцвярджаць, што мастацтва Левітана блізкае да прозы Чэхава і музыкі Чайкоўскага.

Левітан вучыўся ў двух вялікіх рускіх мастакоў — Аляксея Саўрасава і Васілія Паленава. Быў ён адналюбам — любіў толькі прыроду сярэдняй паласы Расіі. Ні пейзажы Каўказа, ні Крым, ні паездкі ў Францыю, Швейцарыю, Фінляндыю, Італію не змаглі адцягнуць яго ад любімай тэмы. Шырыня рускіх палёў, сінія далечыні Расіі зрабілі Левітана Мастаком, Спевак, Патрыятам.

Цэнтральнай сваёй працай Левітан лічыў карціну «Над вечным спакоем». Цёмныя цяжкія хмары навесілі над вёскаю. Гнучца пад парывамі ветру бярозы. А сярод бяроз — адзінокая рубленая цэркаўка і некалькі напайгнілых крыжоў на маленькіх могілках.

Напісанае з незвычайнай шчырасцю, гэтак невялікае палатно ўспрымаецца як рэвю, што ўвасобіў роздум жывапісца аб мімалётнасці чалавечага існавання і невычарпальнай магутнасці прыроды.

На Волзе, і асабліва ў Плесе, маленькім правінцыяльным бязлюдным мястэчку, напісаў Левітан лепшыя свае работы — «Свежы вецер», «Вячэрні звон», «Вечар на Волзе», «Пасля дажджу».

Самай любімай парой года ў Левітана была восень. Як і Пушкін, ён захапляўся «пышным прыроды ўвяданнем», лебядзінай песняй фарбаў, якія гаснуць. У мастака

больш за сто асенніх пейзажаў.

Да шэдэўраў Левітана адносяць і карціну «Уладзімірка». Пустынная дарога, на якой ішлі ў Сібір катаржанкі. Уражваючы вобраз прыгнечанага самадзяржаўем народа. Паказальна, што мастак адмовіўся ўзяць грошы за «Уладзімірку», падарыўшы яе мецэнату Паўлу Трацякову для яго галерэі — разам Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэй. Выдатны мастак Міхаіл Неспераў лічыў «Уладзімірку» «вобразам рускага гістарычнага пейзажа».

Левітан быў «спеваком велізарнай жабрацкай краіны» і «спеваком яе багатай прыроды». «Ён глядзеў на гэтую прыроду вачамі змучанага народа, у гэтым яго мастацкая сіла і часткова сакрэт яго прывабнасці», — пісаў К. Паустоўскі.

«Жывапіс Левітана, — адзначаў вядомы савецкі мастак Канстанцін Юон, — падобны гукам эолавай арфы. Ён спявае аб самым патаемным у чалавечым сэрцы, у рускай душы. Толькі геній мог адлюстраваць так дасканала паэзію роднага неба і зямлі... Сродкі, якія выкарыстоўвае Левітан, заўсёды простыя. Так мала нот і так шмат музыкі».

Аб мастаках мяркуюць па вяршынях. Да вяршынь Левітана, акрамя названых вышэй работ, прылічваюцца карціны «Каля віру», «Сакавік», «Вясна. Вялікая вада». Стройнай бярозе ён аддаваў перавагу перад магутным дубам. Адценням і нюансам перад дубовай прамалінейнасцю. Сродкамі пленэрнага жывапісу дасягаў незвычайнай цэльнасці настрою. Чэхаў лічыў яго «лепшым рускім пейзажыстам». Высока цаніў яго дараванне Максім Горкі.

У невялікіх палатнах Левітана — не толькі сум, але і пяшчотнасць да ўсяго жывога, існага. Ён быў мастаком пранізлівага суму і менавіта таму асабліва любіў і цаніў жыццё, марыў аб радасці і шчасці.

Жыццё заўсёды па чалавечых мерках кароткае: і ў сорак год, і ў семдзесят. Людзі ўдзячныя ўсяму таму добраму, што супрадавае іх на шляху жыцця, што памагае пазнаваць і любіць гэты свет. Жыццё стала б маркотным існаваннем без музыкі, кнігі і карцін, без Шэкспіра, Талстога, Стэндаля, без Моцарта і Равеля, без Рафаэля, Гоі, Рэнуара, Каро... І ў ім, напэўна, часосці не хапала б, каб не было журботнага мастака Левітана.

Гаўрыл ПЕТРАСЯН.

ВОІ ХАЦЕЛІ СУСТРЭЦЦА

3 МАЛАДОЙ ДУШОЙ І ІМКНЕННЯМІ

Творчая дзейнасць народнага артыста Савецкага Саюза, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Генадзя Цітовіча з'яўляецца адной з самых яркіх старонак фальклорна-музычнага жыцця Беларусі. Яго ведаюць як заснавальніка аднаго са старэйшых, самабытнейшых хораў вёскі Вялікае Падлесце, арганізатара і мастацкага кіраўніка Дзяржаўнага акадэмічнага на-

роднага хору БССР, фалькларыста-даследчыка, аўтара вядомых прац па актуальных праблемах сучаснай фалькларыстыкі, а таксама аўтара-складальніка анталогій і зборнікаў уласных запісаў народных песень.

З Генадзем ЦІТОВІЧАМ гутарыць наш карэспандэнт Таццяна АНТОНАВА.

— Генадзь Іванавіч, што прывяло некалі вас, выпускніка семінары, студэнта прыродазнаўча-матэматычнага факультэта Віленскага ўніверсітэта, у кансерваторыю?

— Цікава прыгадаць цяпер, калі мне ўжо 75, сваю маладосць, пахі і гукі дзяцінства... Бацькі мае настаўнічалі, жылі мы вельмі сціпла. Потым яны аддалі мяне ў семінарыю, дзе, дарэчы, няблага было настаўлена выкладанне моў і музыкі. Там у нас быў свой добры хор, а я спяваў яшчэ і ў гімназічным, якім тады кіраваў Рыгор Раманавіч Шырма. Я і раней любіў і ведаў шмат песень (бабуля Ефрасіння лічылася лепшай песенніцай у наваколлі, а стрыечны дзед быў дудар неаблігі), але пасля лекцыі Шырмы па літаратуры і народнай музыцы гэтая любоў стала больш усвядоўленай, цэльнай, моцнай.

Бацька хацеў, каб я прадоўжыў адукацыю ў Варшаўскай духоўнай акадэміі, стаў свяшчэннікам, але мяне не вабіла такая жыццёвая перспектыва. Насуперак бацькоўскай волі пайшоў ва ўніверсітэт. Ужо на першых курсах арганізаваў студэнцкі вакальны квартэт, а пазней стаў кіраўніком хору. Жыццё ў нас было цікавае, насычанае. І вось нежы ў час летняй практыкі (я вывучаў расліны Палесся, рабіў гербарыі) адбылася сустрэча, якая змяніла ўсё мае далейшае жыццё. Заходжу я, значыць, у курную вясковую хату, адкуль чуецца задумлівае, чуллівае песня: «Салавейко, пташачка маленька, дзе ж ты будзеш зімку зімаваць?..» Як прываражыў мяне той напеў сваёй прыгажосцю, слёзы набеглі на вочы. Ляцця песня, агледзеўся, бачу: запісваюць яе на фанограф двое дзядзькоў. Узаяў і я ліст нотнай паперы, таксама пішу (гэта і была першая запісаная мною народная песня). Дзядзькі паглядзелі, здзівіліся, як прафесійна зрабіў гэту справу, пытаюцца, хто я і адкуль. Самі яны — Казімір Машыньскі і Філарэт Калэса — аказаліся вядомымі вучонымі. Пагутарылі са мной, а на развітанне кажучь: «Табе, хлопец, трэба не біялогіяй займацца».

Запалі мне іх словы ў душу. І стаў я хадзіць па родных ваколіцах, запісваць песні, потым зрабіў самастойна падарожжа па рэчцы Дзісне. І так мне ўсё гэта спадабалася, што неўзабаве, не пакідаючы заняткаў ва ўніверсітэце і дзякуючы пратэкцыі незабыўнага настаўніка, кампазітара Тадэвуша Шэлігоўскага, я паступіў у кансерваторыю.

Трапіўшы ў госці да Генадзя Цітовіча, я з цікавасцю аглядаю кабінет гаспадара, рэчы, якія красамойна расказваюць пра іх уладальніка. На самаробных паліцах пад самую столь — мноства кніг, калекцыя грамплацінак з запісамі народных песень. На вальзіным, трохі старомодным пісьмовым сталі — свежыя часопісы і газеты, партатыўная пішучая машынка з закладзеным лістом паперы — рыхтуецца чарговая перадача для радыё. На этажэрцы разнастайныя слоўнікі — беларускі, рускі, польскі, французскі, нямецкі, чэшскі, англійскі... Няблага ведае Цітовіч і латынь. Іншы раз у добрай кампаніі ён можа пачытаць нешта з Гарыцы ці Авідзія. Эцыклапедычныя веды і зрудыцыя Генадзя Іванавіча часам здзіўляюць нават людзей, што даўно і добра ведаюць яго. Але размаўляць з ім лёгка і проста. Жартамі пераспявана таропка гаворка вядомага фалькларыста, паважанага вучонага.

— Да мяне жарцік чапляўся

ўсё жыццё, — кажа Генадзь Іванавіч. — Люблю людзей вясёлых, дзейных, энергічных, з гумарам. Да такіх я хінуўся заўсёды. Звярніце ўвагу на гэту сцяну. Вунь невялікі пейзажык — падарунак ад майго сябра — мастака Міхаса Сяўрука, а гэты графічны ліст выкананы Рыгорам Віткоўскім, пано і дыван — ад народных майстроў з Віцебшчыны і Гродзеншчыны. Я ж за сваё жыццё аб'ездзіў, прайшоў пехатою ўсю Беларусь, пабываў ва ўсіх 117 раёнах рэспублікі, апошні, Ельскі раён, наведаў нядаўна.

— Як наогул вы арганізуюце свае фальклорныя экспедыцыі, каго бераце ў спадарожнікі? Раскажыце пра найбольш цікавыя паездкі.

— Многа я пахадзіў па сваёму краю ў 30-я гады. Маленькія вёсачкі, хутары... Жыхары Заходняй Беларусі, нягледзячы на палітыку апалчвання, свят шанавалі сваю песню, традыцыі, мову. Нярэдка мае экспедыцыі былі нават небяспечнымі, таму што нёс я ў шпітку запісаных рэвалюцыйных песень. Усё ж каля тысячы сабраўных мною ў Заходняй Беларусі твораў беззваротна загінулі ў 1939 годзе...

Менавіта з тых далёкіх гадоў прызвычаюся я да пешых падарожжаў, бо люблю прыроду, люблю назіраць жыццё працоўных людзей, знаёміцца з імі, гутарыць, вучыцца ў іх. На песні яны нястомныя: іншы раз могуць з вечара да раніцы спяваць «для навукі». Яшчэ люблю я вельмі паездкі па рэках — на лодках ці плятах. Ад плятонаў, рыбакоў Віцебшчыны і Гомельшчыны я запісаў нямала выдатных напеваў. Нярэдка ў такіх падарожжах удзельнічаў Міхась Сяўрук, удзельнічаў Міхась Сяўрук, многія яго пейзажы напісаны ў час нашых вандровак. Таксама добрае супрацоўніцтва атрымалася ў нас з музыкантам Валяніцінам Карпучэем. Калі мы з ім ехалі ўдваіх па песні, то звычайна наладжвалі ў вёсках вечары: я чытаў лекцыі па народнай музыцы, Валяніцін іграў, моладзь танцавала і спявала.

Любімы мой метад запісання песень — «з вуха». Гэта значыць, гучыць песня, я слухаю некалькі разоў і запісваю нотнымі знакамі. Праўда, метад

НА МОВАХ СВЕТУ

БАЛГАРЫЯ

Аповесць «Судны дзень» Віктара Казько — драматычная і шчырая размова... пра разбураны і спалены бацькоўскі дом, пра горкі прысмак беспрытульнасці і сіротства, які прыйшоў з учарашняга мінулага... — гаворыцца ў прамове перакладчыка Івана Ніколава да аповесці Віктара Казько «Суд у Слабазе», якая выйшла ў плоўдзіўскім выдавецтве «Хрыста Г. Данаў». Вызначаючы мастацкія асаблівасці аповесці, балгарскі перакладчык звяртае асаблівую ўвагу на яе псіхалагізм, драматычны лёс галоўнага героя, на пошукі ім сапраўднага сэнсу жыцця: «Перш за ўсё аўтар аповесці падкрэслівае сваю цікавасць да мікракосмасу чалавечай душы, ён не баіцца паказаць героя ва ўсёй яго аб'ёмнасці, усе патаемныя глыбіні яго душы, пра якія мы часам толькі здагадваемся. У той жа час галоўны герой твора Коля Леце-

ка, які спазнаў на сваім вопыце, што такое жорсткасць вайны і жахі абпаленага дзяцінства, з'яўляецца чалавек з абстрактным пацудам справядлівасці. Ён не задаволены сабой і іншымі, ён адзін з тых, хто бачыць сэнс жыцця ў тым, каб сапраўды знайсці гэты сэнс».

ДАНИЯ

У жніўніскім нумары часопіса «Иностранная литература» за мінулы год пад рубрыкай «Савецкая літаратура за мяжой» змешчаны рэдакцыйны артыкул, у якім гаворыцца: «Васіль Быкаў, паводле звестак ЮНЕСКО, апублікаваных і ў нашым друку, з'яўляецца адным з самых чытаемых у свеце пісьменнікаў». Па стану на 1 студзеня 1985 года толькі ў СССР выйшла 110 выданняў кніг народнага пісьменніка рэспублікі (у тым ліку ў Беларусі 26 выданняў). Больш за сто выданняў кніг з'явілася за мяжой.

Нядаўна прыйшоў прыем-

ны падарунак з Даніі. Капенгагенскае выдавецтва «Мунксгаард» выпусціла ў перакладзе Мэрэтэ Круэз на дацкую мову аповесць Васіля Быкава «Воўчая зграя». У анатыцы даюцца некаторыя тлумачэнні, якія датычацца асаблівасцей барацьбы савецкіх партызан у тыле нямецка-фашысцкіх войск у час Другой сусветнай вайны. Анацыя таксама са зместам дацкага чытача за зместам аповесці: у час блакады партызанскі атрад «адбіў» некалькі атак немцаў. Партызанскі атрад быў паранены ў Ляўчук быў паранены ў вайну, і начальнік штаба вяртаўся, што Ляўчук вывадзіў невялікую групу... Акрамя невялікай групы складалася з Ляўчука, група складалася з цяжка параненага парашуцтыста, старога ездавога і раддысткі, якая была цяжарнай». Асабліва акцэнт робіцца ў анацыцы на драматызм гэтай аперацыі.

СССР

Паэт і перакладчык Карлас Шэрман нарадзіўся ва Уруг-

гаты не вельмі эфектыўны, зробіш куды менш, чым, скажам, пры выкарыстанні магнітафона. А то раней, памятаю, былі ў карыстанні вучоных-даследчыкаў фанографы. Іх знешні выгляд моцна ўздзейнічаў на вясцоўцаў: трэба было спяваць у вялікую бліскую трубу... Нагоду жа нецікавых паздак у мяне не было — былі вёскі больш ці менш песенныя.

— А ці ёсць у вас любімыя песні?

— Іх многа. Вось, скажам, тая ж «Салавейка, пташачка маленькая...» Або «Рэчанька». Я запісаў яе ў 1936 годзе ў вёсцы Нарэўка. Як зараз, бачу твары тых жанчын, што выконвалі яе. Ціха цяча вада ў рацэ, жанчыны ўзяліся за рукі... І павялі: «Ой, рэчанька, рэчанька, чаму ж ты няпоўная, чаму ж ты няпоўная, з беражком няроўная?» Гэта шэдэўр песеннай народнай творчасці. «Рэчаньку» беларускія самадзейныя спевакі выконвалі на Усесаюзным аглядзе ў Маскве, яе ўзялі ў свой рэпертуар шматлікія прафесійныя калектывы ў нашай краіне. Я б назваў яшчэ «Закаці, закаці ты, яснае сонейка», «Да ў залёнай дуброве», рускія — «Нішто ў полі не калышцаца», «Ёсць на Волзе ўцёс», польскую «Гэй ты, Вісла, рака блакітная!», чэшскую «У нашым двары дуб», украінскую «Раве ды стогне Днепр шырокі» і многія іншыя.

— Вынікам вашай шматгадовай фальклоразбіральніцкай і навукова-даследчай дзейнасці з'явіўся выхад у свет «Анталогіі беларускай народнай песні». Якім крытэрыем кіраваліся вы пры складанні гэтага фундаментальнага выдання? Колькі ўласных запісаў увайшло ў яго?

— «Анталогія» — галоўная справа ўсяго жыцця, мая гордасць. Яна выхадзіла двойчы — першы раз у 1968 годзе, другі — у 1975. Задумваў я ў свой час зрабіць нешта ўшталт «Калевалы» — паказаць нававека праз песню. У агульнай колькасці на стварэнне такой кнігі пайшло каля 20 гадоў працы. Туды ж дадаць усе мае адпачыныкі за гэты час. Прыступіўшы да стварэння «Анталогіі», я меў каля трох тысяч уласна сабраных абразкоў народнай музычнай творчасці і мог скласці кнігу выключна з іх. Але вырашыў пайсці іншым шляхам: вывучыў больш за пяць тысяч надрукаваных фальклорных запісаў і больш за тры тысячы з рукапісных калекцый беларускіх этнографіў — сваіх папярэднікаў і сучаснікаў, выбраўшы з усяго гэтага матэрыялу самае каштоўнае ў мастацкіх адносінах. Галоўным крытэрыем пры складанні «Анталогіі» сталі для мяне мастацкія якасці мелодыі і паэтычнага тэксту. Таксама я

імкнуўся як мага шырэй прадставіць жанры нашага песеннага фальклору з усіх мясцін Беларусі як даўнейшых часоў, так і сучасных.

Акрамя «Анталогіі беларускай народнай песні» ў Генадзь Цітовіча выходзіць яшчэ адна кніга — «Пра беларускія песенныя фальклор», якая стала таксама вельмі значным укладом у развіццё нацыянальнай музычнай культуры. У 1978 годзе за гэтыя дзве кнігі яму была прысуджана Дзяржаўная прэмія БССР. А значна раней, у 1968, яму прысвоілі ганаровае званне народнага артыста Савецкага Саюза за высокае выканаўчае майстэрства Дзяржаўнага народнага хору БССР, якім ён кіраваў, а таксама за актыўную музычна-асветніцкую дзейнасць.

— Наколькі я ведаю, вы, Генадзь Іванавіч, былі не толькі заснавальнікам і мастацкім кіраўніком Дзяржаўнага народнага хору БССР, але і «павітухай» шматлікіх самадзейных хораў. Агульны сход калгаснікаў Падлескага калгаса імя Леніна ў 1980 годзе прыняў пастанову аб прысваенні вам звання «Заслужаны калгаснік»...

— Я вельмі ганаруся гэтым званнем... З калгасным хорам у Вялікім Падлесці ў мяне своеасаблівыя адносіны. Мы і зараз сябруем. Наша знаёмства адбылося ў 1939 годзе. Калі я працаваў у Баранавіцкім абласным радыёкамітэце, пачуў, як спяваюць падлясяне... І зразумеў, што гэта — чыстая крыніца народнага мастацтва і тут мяне чакае цікавая работа.

Працуючы ў Баранавічах, я кожную суботу і нядзелю праводзіў рэпетыцыі з гэтым хорам, рытуруючы канцэртную праграму. Неўзабаве калектыву прыняў удзел у Першай дэкадае беларускага мастацтва ў Маскве. Потым поспех на Усесаюзным аглядзе харавой мастацкай самадзейнасці ў 1945 годзе. Газета «Правда» тады адзначала: «...гэты хор уяўляе сабой сапраўдны перл народнага мастацтва». Восенню 1979 года ў калгасным клубе было ўрачыста адзначана 40-годдзе Падлескага хору. Цяпер ужо ў ім спяваюць дзеці, унукі тых, з кім мы некалі пачыналі. Але хор жыве, мае свае традыцыі. Яго спеўная культура знаходзіцца на ўзроўні высокага мастацтва, а кіруе ім былы ўдзельнік калектыву Міхась Жук, — ён адзін з лепшых механізатараў калгаса.

— Ужо некалькі гадоў як вы перадалі мастацкае кіраўніцтва Дзяржаўным народным хорам БССР Міхаілу Дрынейскаму. Ваша любімае дзецішча

ў надзейных руках. Што ёсць складае цяпер ваш галоўны клопат?

— Клопатаў шмат. Іх не мяншаецца з часам. Нярэдка даводзіцца ўдзельнічаць у сімпозіумах і канферэнцыях па фальклору. Больш за 10 гадоў я ўзначальваю экзаменацыйную камісію ў педагагічным інстытуце імя Горкага. Кансультаў шматлікія харавыя калектывы рэспублікі, кірую семінарамі самадзейных кампазітараў. Як член рэдкалегіі энцыклапедыі «Літаратура і мастацтва Беларусі» пастаянна рэцэнзую аўтарскія артыкулы. У наступным годзе ў выдавецтве БДУ выйдзе кніга маіх публіцыстычных артыкулаў «Па песню і з песняй у жыццё».

— Вам давалася чытаць лекцыі на курсах па павышэнню кваліфікацыі кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці, якія праводзяцца ў Мінску для нашых землякоў, прадстаўнікоў патрыятычных арганізацый ЗША, Канады, Бельгіі, Аргенціны і іншых краін. Якое ў вас засталася ўражанне ад гэтых сустрэч?

— Дасюль не магу забыць вочы гэтых людзей, у якіх пасяліўся непрыхаваны сум. Па Радзіме, па гуках роднай мовы. У тых краінах, куды закінуў іх лёс, яны займаюцца пачэснай патрыятычнай дзейнасцю: кіруюць гурткамі мастацкай самадзейнасці, арганізуюць канцэрты, святы. Я ж імкнуўся перадаць у сваіх лекцыях дух нашай народнай песні. Пасля неаднойчы атрымліваў ад сваіх «курсантаў» пісьмы і паштоўкі...

— Ваша захапленне ў вольны час?

— Я футбольны балельшчык. А некалі і ігрок. Мае сімпатыі належаць мінскаму «Дынама». Зразумела, што адцягнуць мяне ад экрана, калі транслююць гульні любімай каманды, немагчыма, хоць іншы раз сам уцякаю ад тэлевізара, калі яна ў проигрышы.

— Якія вашы бліжэйшыя планы?

— Збіраюся ў вандроўку па Гарыні. Паплывём на лодцы разам з фалькларыстам Васілём Літвінкам. Думаецца, што і на старасці не варта змяняць звыклы ўклад жыцця. Паеду, пакулю ўсёла, па песні, да сяброў. А зімой пачну пісаць кнігу «Ішла вайна народная». Гэта будзе мемуары пра суровыя дні Радзімы гады Вялікай Айчыннай.

— Дзякуй вам за гутарку. Ад імя нашых сучаснікаў шыра вініую вас з 75-гадоваю юбілеем і жадаю яшчэ доўга заставацца маладым душой і імкненнямі.

ДА ШТЫКА ПРЫРАЎНЯЛІ ПЯРО

Першыя экскурсіі прайшлі ў музеі, створаным у мінскай сярэдняй школе № 150. Тут шмат зроблена для ўвекавечання памяці пісьменнікаў, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

У партрэтнай галерэі — іх пакуль каля трыццаці: Алесь Жаўрук, Мікола Сурначоў, Змітрок Астапенка, Леанід Гаўрылаў, Хвядос Шынклер, Сямён Ляльчук, Аляксей Коршак... У спісе ж — не адзін дзесяткі прозвішчаў.

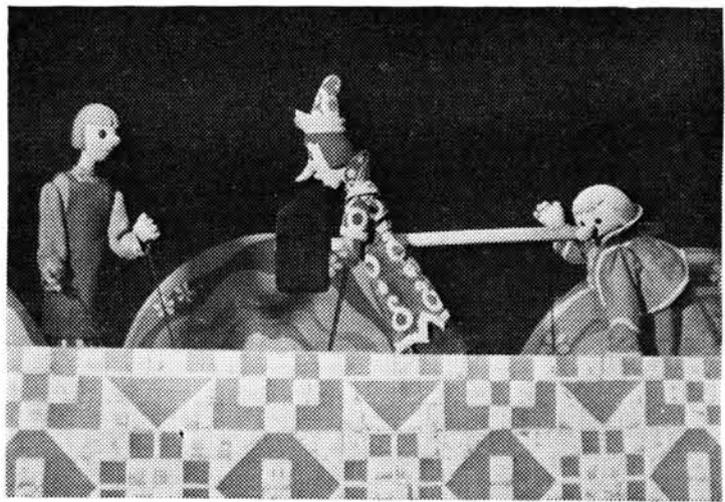
Наведвальнікі маюць магчымасць пазнаёміцца з творчасцю асобных аўтараў. На стэндах змешчаны рэпрадукцыі іх здымкаў ваеннага часу, выстаўлены выдадзеныя пры жыцці кнігі, копіі пісьмаў паэтаў-франтавікоў да родных і сяброў, артыкулы пра іх творчасць. Сабрана шмат іншых дакументаў пра беларускіх літаратараў, якія не дажылі да Дня Перамогі.

Вялікую дапамогу вучням і педагогам у зборы экспанатаў аказаў Цэнтральны архіў-музей літаратуры і мастацтва БССР. Юныя аматары літаратуры наладзілі плённае супрацоўніцтва з пісьменнікамі Янкам Брылём, Нілам Гілевічам, Міколам Гамолкам, Сяргеем Грахоўскім і многімі іншымі.

Школьны клуб «Пошук» працягвае пачатую работу, экспазіцыі папаўняюцца новымі рэчамі і матэрыяламі, кнігамі, успамінамі аб слаўных і незабытых летапісцах баявога подзвігу.

М. ШМАРЛОЎСКІ.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАЎКІ, СУСТРЭЧЫ

У Брэсцкім абласным тэатры лялек адбылася прэм'ера спектакля для маленькіх глядачоў «Сонейка, свяці!» па п'есе Уладзіміра Ягоўдзіка. Гэта вясёлая казка пра адважнага Яську-каваля, які вырастоўвае для людзей сонейка. Ажыццявіў пастаноўку У. Зайцаў. Мастак С. Свістунювіч, кампазітар В. Кандрасюк, тэксты песень напісаў А. Пісьмянкоў.

Фота В. БЕРАСЦЕЙКІ.

ЗАСЛАЮ — 1 000 ГАДОУ

Кніжная выстаўка, прысвечаная гэтай даце, адкрылася ў Заслаўскай пасялкавай бібліятэцы. Тры тэматычныя раздзелы расказваюць аб гісторыі старажытнага паселішча, якому сёлета спаўняецца 1000 гадоў. Асобны куток выстаўкі прысвечаны вядомым землякам.

КАРЦЫНЫ З БЕЛАРУСІ

У Каўнасе, у музеі імя М. Чурлёніса, адкрылася выстаўка сучаснага выяўленчага мастацтва.

Яе экспазіцыю складаюць творы мінскіх мастакоў, прысвечаныя барацьбе за мір, стваральнай працы, усенароднай барацьбе з фашыстамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

ЗАПРАШАЕ «ЛЮСТЭРКА»

Літаратурна-музыкальная гасціная «Люстэрка» адкрылася пры Валожынскім раённым Доме культуры. На першым пасяджэнні, прысвечаным лірычнай паэзіі, быў пазт Віктар Шніп, а таксама члены літаратурнага аб'яднання «Рунь» пры раённай газеце «Працоўная слава», самадзейныя артысты.

З ЗАМЕЖНЫХ ПАЕЗДАК

Шмат аматараў мастацтва сабрала выстаўка работ У. Садзіна, арганізаваная Беларуска-японскім таварыствам дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. «З замежных паездак» — такая назва экспазіцыі. Графічныя лісты — а іх трыццаць — расказваюць пра Балгарыю і В'етнам, ФРГ і Японію, іншыя краіны, дзе ў апошні час давалася пабываць мастаку.

Р. МАЧУЛЬСКІ — ГОСЦЬ СТАРАДАРОЖЧЫНІ

Герой Савецкага Саюза, аўтар кніг «Вечны агонь», «Старонкі бессмяротнасці», «Людзі высокага абавязку», «На вогненнай зямлі» Р. Мачульскі быў госцем працаўнікоў Старада-

рожчыны. Разам з кандыдатам гістарычных навук, адным з аўтараў трохтомнага даследавання «Усенародная барацьба ў Беларусі супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны» К. Дамарадам ён сустрэўся з хлебаробамі калгаса імя Скварцова і Маёрава і вучнямі Язельскай сярэдняй школы, падарыў ім свае кнігі.

Адбыліся таксама сустрэчы з жыхарамі роднай вёскі героя Крываносы.

СПРАВАЗДАЧЫ ПЕРАД ГЛЕДАЧАМІ

Дзесяткі аршанцаў сталі нядаўна глядачамі справаздачнага канцэрта ўдзельніцкай мастацкай самадзейнасці Дома культуры чыгуначнікаў імя С. Кірава.

У калектыва мастацкай самадзейнасці гэта не першая сустрэча з глядачамі. Ён выступіў перад хлебаробамі калгаса імя Кірава, у доме адпачынку «Орша», а ў Дубровенскім раёне аматары сцэны былі гасцямі чыгуначнікаў станцыі Асінаўка, некалькіх гаспадарак.

ЮНЫЯ ЛІТАРАТАРЫ У «ЗУБРАНЯЦІ»

Традыцыйна ў піянерскім лагэры ЦК ЛКСМБ «Зубраняці» збіраюцца на заняткі і летні адпачынак юныя матэматыкі, фізікі, хімікі. Сёлета да іх далучыліся і аматары прыгожага пісьменства. Усе яны займаюцца ў школе юнага літаратара. Узначальвае школу ў групу ў піянерскім лагэры Яўген Леўца. На занятках дзеці пацярпаюць свае веды па роднай мове і літаратуры, чытаюць і абмяркоўваюць уласныя вершы, апавяданні, фелетоны, п'есы.

Да выхавання прызджалі супрацоўнікі Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР В. Чамярыцкі і У. Кароткі. Маркуюць наведанца таксама паэты, празаікі, крытыкі.

расказваецца пра жыццё на далёкай чужыне, пра ўздым, які панаваў у час ад'езду ўругвайскіх добраахвотнікаў на грамадзянскую вайну ў Іспанію («І мама тады мне ўскрусе дала агонь неспакою. Штодня я агнём дзялюся —

маё рамясто такое»), пра масавы рух за мір і збор подпісаў пад Стагольскай адозвай, пра любоў да Беларусі, да якой ён імкнуўся думкамі і душой доўгія гады. Яе ён называе маткай.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ.

ваі ў сям'і рабочага — выхадца з Заходняй Беларусі. Друкавацца пачаў у 1952 годзе ў аргенцінскім перыядычным друку яшчэ будучы студэнтам-філолагам нацыянальнага інстытута імя М. Марэна ў горадзе Буэнас-Айрэсе. А ў 1956 годзе ён перыехаў у Беларусь. Карлас Шэрман авалодаў беларускай мовай і стаў перакладаць творы беларускіх пісьменнікаў на іспанскую мову, іспанамовных — на беларускую. У напісанай на іспанскай мове паэме «Дождж у Каралішчавічах» ён ска-

Дзеці, смела рушце, мост душы трывалы, вас паслаў Сэрвантэс, пераняў Купала... І свяціць мне будзе, разagnaўшы морак, след на скрыжаванні давох далёкіх зорак.

Паэма выпушчана летась выдавецтвам «Мастацкая літаратура» на дзвюх мовах, на беларускую пераклаў яе паэт Рыгор Барадулін. У ёй

любія сэрцу мясціны

КРАЙ ЧАРОТАВЫ, КРАЙ ПАЛЕСКІ

Над зямлёю стаяла чыстае, без адзінага воблачка неба, вісела распаленае паветра. Нібы знарок: дразнячы ўсё жывое, моцна пахла вадою. Да таго паху вады дамешваўся даўкі пах рыбінай лускі, прасмаленых днішчаў рыбацкіх лодак і гарачага пяску.

«Ракета» даўно згубілася за паваротам ракі, а я не мог рушыць з месца. Там, на палубе, усё не цярпелася дачакацца сустрэчы з радзімай дзеда Талаша, гэтак слаўна апетай вялікім Коласам. І, калі ступіў на прычал, — падумаў: а якой будзе яна, наша сустрэча?

Абрысы Петрыкава спачатку здаліся незвычайнымі для гэтых палескіх мясцін. Вакол — балоты, нізіны, а тут... Круча на кручы. На адной з іх бацьчыца купал царквы. Ён нагадвае цыбуліну — і формай, і колерам. Са схілаў яраў пазіраюць каларовыя дамкі.

Недзе там два глыбокія яры адасобілі некалі ад паселішча ладны кавалак зямлі. На ім петрыкаўцы разбілі парк, у якім бліжэй да раённага Дома культуры, у акружэнні белых акацый, — помнік дзеду Талашу.

...Калі ходзіш вуліцамі Петрыкава, адчуваеш, нібы два светы сышліся — стары і новы. Стары — у выглядзе прысадзістых дамкоў, што ля самых тратуараў пасталі, і новы — у выглядзе высокіх камяніц. І яшчэ. Горад і вёска тут перапляліся настолькі, што варта збочыць з цэнтральнай вуліцы і адразу натрапіш на звычайнае паляшучкае дварышча — з выгарэлым на сонцы леташнім стажком сена, з астраўком чароту за градамі, з мініяцюнай азярынкай у канцы сялібы, над якой парным ранкам вісіць белая кудзеля туману, а увечары стаіць нястомнае крумкане жаб.

Вуліца імя Дзеда Талаша не выключэнне. Хіба што болей прасторныя падворкі маюць яе жыхары. У гарадах, упрытак да градаў, бульбяныя соткі. Той-сэй даў адпачыць зямлі і замест бульбы пасеяў жыта. Высокай сцяною стаіць яно, упоравень з патам гойдаюцца буйныя, яшчэ зялёныя каласы. Насупраць хат ляжаць

метровыя плашкі дроў, млеюць ад духаты чароды гусей, вохкаюць у гарачым пыле куры. У канцы вуліцы — тапаліны сквер.

Амаль супраць кожнай хаты — ці лавачка, ці бервяно, ці камень. Як у звычайнай вёсцы. Гэта каб людзям лепей адпачывалася ў вольную часіну.

Цяпер на вуліцы адны бабулькі. Слова за слова — і мы разгаварыліся. Як свайму, шчыра і адкрыта, пачалі скардзіцца на дачасную спякоту, на тое, што можа «пагарэць» і бульба, і жыта. Старыя паляшучкі жывуць адным: клопатам сялянак, для якіх усё на свеце важнае, але найважней, каб было на зямлі спакойна і яна заўсёды радзіла. А край гэты за апошні час вельмі змяніўся. Асушаюцца балоты. На іх месцы раскінуліся палаткі.

Пасля Петрыкава я трапіў у недалёкую ад яго вёску Навасёлкі — цэнтр саўгаса «Навасёлкі».

Выйшаў з аўтобуса і дзіву даўся: дзе ж гэта я? У райцэнтры?

Ішоў тратуарам, які пралёг уздоўж асфальтаванай вуліцы, пазіраў на светлыя камяніцы, якія выраслі на месцы дрыгвы, і ўспамінаў Талашову хаціну, што ў канцы звілістай вулачкі, упрытык да балота. Яна выглядала сіратліва, збеднена. Але па тым часе такая хаціна лічылася неблагім жыллом. А цяпер вунь якую будуць!

У цэнтры сяла — усладна белымі плітамі плошча. Над ёю ўзвышаюцца тры сімвалічныя фігуры — воіна, партызана, хлебараба. А на граніце — золатам словы: «Загінуўшым і жывым помнік гэты...»

Загінуўшым... Гэта тым, хто не вярнуўся з апошняй вайны. Жывым... Хто, не шкадуючы сіл, аднаўляе свой край.

— Ну, а дрыгва ўсё ж яшчэ ёсць пад Навасёлкамі?

— Авой! — успяслнула рукамі кабета, што прыйшла на плошчу з дзвюма дзяўчынкамі. — Дрыгвы захацелі? Дык яе, дрыгву, мо толькі на Олаховым балоце і ўбачыце! — засмяялася і зірнула на мяне, як на дзівака.

І вось яно — Олахава бало-

та. За плячамі кіламетры нялёгкай хады, а глядзець няма на што. З краю — цяжкая глеістая зямля, на якой там-сям стаіць сіратлівы сітнік, чэзлы сівец, рэдкі лавовы кусцік. Трошкі далей — пачынаецца дзікі, зрэджаны травастой, а яшчэ далей — толькі купістыя шапкі разаніцы-травы.

Сотны метраў ішлося так-сяк. А потым трэба было трымацца толькі купін, паміж якіх сярдзіта пабліскала чорная вада. Аднекуль выскачыў на залысіну цыбаты кулічок, прабегса, не пакідаючы за сабою слядоў, і з прарэзлівым крыкам кінуўся прэч.

Пад нагамі ажыла купіна, загайдалася, а суседнія — пачалі падывацца. Наўкол забулькала — з прычмокам, з усхліпам.

Але ёсць тут і іншыя краявідны.

Для тутэйшых мясцін нават невялікі пагорак — гара. А тут, па дарозе з Навасёлкаў у Петрыкаў, узгорак на ўзгорку. Каскад завяршаецца дэвалі вялікім узвышшам з плешынай на самай макуцы. Гэта Каўпак-гара.

Стаяў на самай вяршыне і здзіўляўся: зірнеш управа — да самага гарызонта акультураныя тарфянікі, зірнеш улева — гаксама палі, палі. А тут? І змагла ж так пацешыць прырода чалавека! На Каўпак-гары прыгожы лес, да таго ж грыбны і ягадны. Дзіва што жыхары навакольных вёсак берагуць гэту мясціну, ганарацца ёю.

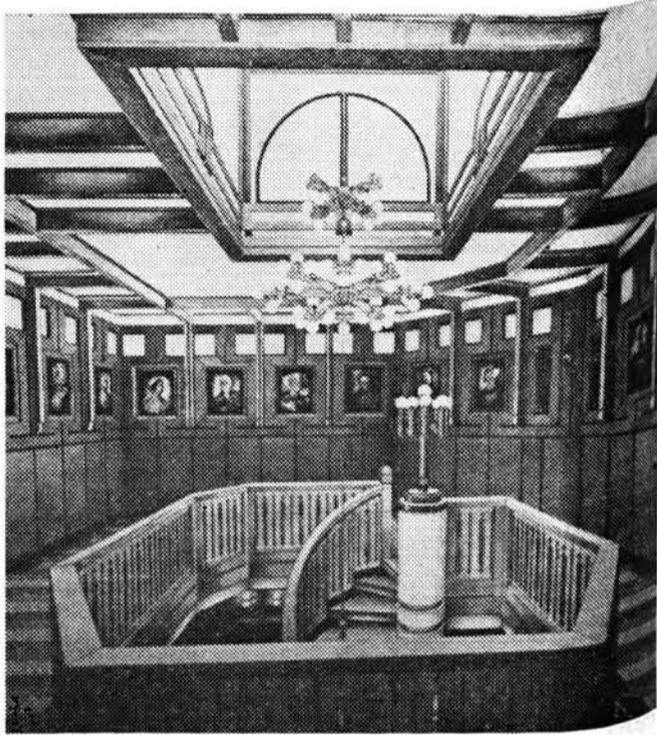
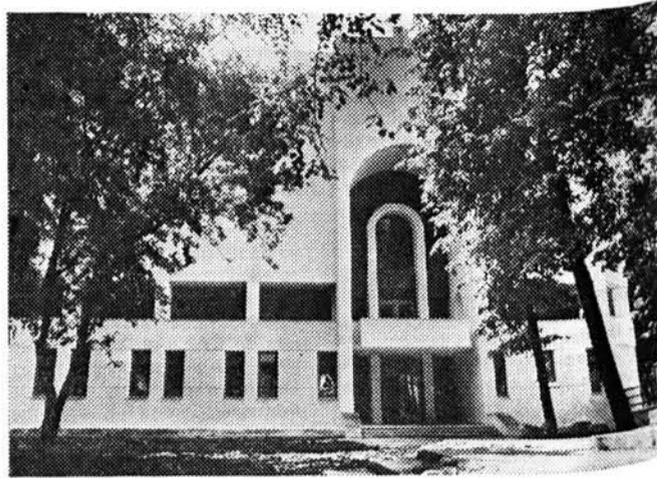
Ды і наогул, ганарацца паляшучкі сваім краем, з якім назаўсёды звязала іх гісторыя, сучаснасць і будучыня.

...«Ракета» ледзь прыкметна хіснулася, выбралася на спакойную роўнядзь. Праз якую хвіліну ўжо не відаць было ні тае цыбуліны над царквою, ні тых, прыткнутых да зялёнага берага, дамкоў — Петрыкаў знік з вачэй.

Часам на шляху «Ракеты» трапляліся прысадзістыя баржы, грузаныя жвірам, рудой, цэглай.

Іншы раз на падвышаным беразе паказвалася вёсачка...

Яраслаў ПАРХУТА.

Лічаныя дні засталіся да афіцыйнага адкрыцця новага Палаца шахмат у Мінску. Яго карысная плошча — больш за тры тысячы квадратных метраў. У Палацы створаны выдатныя умовы для правядзення спартоўнага саюза высокага рангу: турнірныя вялікая і малая залы, чатыры вучэбныя класы для пачатковых шашыстаў і шахматыстаў, прэс-цэнтр, тэлекабінет і тэлефонны, буфет-бар і іншае. Ужо ў верасні ў новым Палацы пройдуць усесаюзныя спартоўныя спаборніцтвы.

НА ЗДЫМКАХ: знешні выгляд будынка; «верхні» кабінет прэс-цэнтра.

НА МІЖНАРОДНЫХ спаборніцтвах на прызы газеты «Советский спорт» у Маскве беларускія стралкі Ірына Шылава і Ігар Басінскі занялі другое і трэцяе месцы адпаведна.

ТАВАРЫСКІЮ гульні са зборнай Румыніі правялі футбалісты СССР. Матч, у якім прымалі ўдзел і мінскія дынамаўцы Сяргей Алейнікаў і Андрэй Зыгмантовіч, завяршыўся з лікам 2:0 на карысць нашых спартсменаў.

ЗБОРНАЯ каманда Саветаў Саюза па класічнай барацьбе зноў заваявала першае месца на чэмпіянаце свету ў Нарвегіі. У асабістым заліку сябраўнага ўзнагароды за-

ваівалі мінчане Аганес Аруцюнян і Міхаіл Пракудзін, віцебчанін Ігар Каньгін. Анатоль Федарэнка з Гродна заняў трэцяе месца.

ЛЕГКААТЛЕТЫ Мінска выйшлі пераможцамі паўфіналу Кубка СССР.

Высокія вынікі на турнірных спаборніцтвах паказалі беларускія спартсмены А. Бяляўская і І. Чайкоўская (скачкі).

У ФРГ прайшоў міжнародны турнір лучнікаў.

Упаўнёную перамогу на ім атрымалі спартсмены Саветаў Саюза. Сярод жанчын у асабістым заліку першае месца заняла магіляўчанка Алена Марфель.

НА ЧЭМПІЯНАЦЕ Еўропы па скачках у вадзе сярод юнібраў сябраўнага медалі заваяваў мінчанін Андрэй Квачынскі. Гэтыя спаборніцтвы прайшлі ў Швейцарыі.

У вашу калекцыю

ПАРАД НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КАСЦЮМАЎ

Вялікая наша Радзіма, і ў адпаведнасці з гістарычным развіццём, нацыянальнымі традыцыямі і густамі кожнага народа стварыў свой тып касцюма. Многія з іх мы можам убачыць на паштовых выпусках — марках, мастацкіх канвертах. Касцюмы народаў СССР, нацыянальныя арнаменты, сцэны з танцаў шырока прадстаўлены ў савецкай філатэліі. Яшчэ ў 1927 годзе на марцы з серыі «10 год Вялікага Кастрычніка» былі паказаны працоўныя пашці нацыянальнасцей, сярод іх — беларусы. А ў 1933 годзе выйшла добра знаёмая ўсім філатэлістам этнаграфічная серыя марак «Народнасці СССР», дзе адлюстраваны прадстаўнікі ўжо 22 нацыянальнасцей: усе яны паказаны ў нацыянальных касцюмах.

У 1960—1963 гадах Міністэрства сувязі ажыццявіла выпуск 16 марак серыі «Касцюмы народаў СССР». На

адной з іх бачым: на фоне бярозак размясцілася група дзяўчат, побач на пяньку сядзіць гарманіст, апрануты ў вышываную кашулю-касаваротку. Дзяўчаты ў сарафанах. Касцюм рускай жанчыны далаўняўся галаўным уборам — какошнікам. На другой марцы: танцююць папак украінцы.

Цікавыя касцюмы народаў Прыбалтыкі. Характэрная дэтал адзення латышскіх жанчын — напленчая хустка-накрывала, клятчастая, аднаго колеру, цёмная і белая. Гэтыя хусткі-накрывалы на жанчынах надзеты па-рознаму, як гэта прынята ў той ці іншай мясцовасці. Хусткі замацоўваліся на грудзях ці плячы металічнымі спражкамі, упрыгожанымі чаканкай і бурштынам. Усе гэтыя дэталі касцюмаў народаў Прыбалтыкі можна ўбачыць на марках, паштовых картках і канвертах.

У філатэлістычным парадзе нацыянальных касцюмаў удзельнічаюць грузіны, армяне, азербайджанцы. Маркі, канверты расказваюць пра танцы карабахскіх пастухоў, азербайджанцаў, малдаван. Да сённяшняга дня ў савецкіх рэспубліках Сярэдняй Азіі ў адзенні, нават гараджан, захоўваюцца элементы

нацыянальнага касцюма. Гэта халаты, чалмы, шырокія кашулі ў мужчын, тунікападобныя кашулі-плаціці, вузкія шаравары, вышытыя бісерам цюбейкі ў жанчын.

У этнаграфічнай серыі марак 1933 года, на марцы 1961 года, на некалькіх мастацкіх канвертах паказаны беларускія нацыянальныя касцюмы. На трох канвертах — беларускія народныя танцы «Юрочка» і «Бульба». На дзяўчатах-танцоўшчыцах апрануты кашулі і фартухі з шытым ці тканым арнаментом, паверх якіх — безрукаўкі, шырокія спадніцы ў зборку — стракатыя, паласатыя, з арнаментом, самых разнастайных колераў. На галовах — яркія квяцістыя хусткі. У хлопцаў кашулі з арнаментом і вышыўкай на рукавах, каўнярах, на грудзях, падпяразаныя прыгожымі рознакаляровымі паясамі.

Нацыянальныя касцюмы, арнаменты, народныя інструменты, танцы ўпрыгожваюць такую колькасць савецкіх марак, канвертаў і паштовых картак, што з іх можна скласці своеасаблівую экспазіцыю для філатэлістычнага этнаграфічнага музея.

Леў КОЛАСАЎ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1413